

ВОДОСПАД

В безумний водоспад хотілося б мені
вмент обернутися, ніж мав би я ставати
припливом, і повзти на пляж, і здобувати
збудовані дітьми фортеці піщані...

Цвісти веселкою, як водяниста мрява,—
це краще, ніж одним нести намул брехні,
а іншим — береги встеляти злотяні,
куди трудний бідак ступить не має права.

Вже краще злинути, мов пара невагома,
плисти до джерела, де грає правди вир,
аніж повірити в падлючий поговір —
Ніл сплутати з мертвотами Содома.

Ніж бути сплавним, злим і повним зрадних рад,
волю падати, як вічний водоспад!

ЗІ СЛОВАЦЬКОЇ

Павол Орсак-Гвездослав

КРИВАВІ СОНЕТИ

1

Пісні про кров? Це дико! Про яку?
Якщо про ту, котра в лиці дівчати
трояндою цвіте, щоб сором знати,
чи осяває усмішку тонку

дитини в материнськiм сповитку,
чи гріє дух пророка, що навчати
прийшов і коло правди став на чати...
то хай звучать на всю снагу дзвінку!

О, кров — то рвійна, потайна волога!
Кипить, мов грог, налитий у чарки,
на келих серця тисне якомога,

а вже в артеріях — то блискавки,
рух, і життя саме, і воля строга...
Але про це не знають м'ясники!

Оспівувати нині нам не час
 плодющу кров, що в серці, як в долоні —
 міцна пружина, кров, що б'ється в скроні,
 чи палахтить, коли вже день погас,

чи вичаровує, мов напоказ,
 зі скелі колоски золотокронні,
 чи сонце зводить на небеснім лоні —
 і так годує хлібом — світлом нас.

Але про кров, що в полум'я багрове
 перемінившись, клекотить, як гнів,
 світ розкидає, мов горби полови,

тече ровами в поблиску вогнів,
 про кров, що душу зламає в закови,
 лунатиме — аж захлинеться — спів.

Похмурий демон з факелом війни
 опівночі спинився над землею,
 махаючи страшною головою,
 вниз він скидав племіння з вишини.

Слав людський рід, і неспокійні сни
 його томили. Збуджений зорею,
 прокинувся. Над долею своєю
 він заривав при світлі сатани.

Куди подітись, боже? Де та кладка,
 щоб море перейти? Встає яса
 вогнів, і люди, наче ті ягнятка,

тікають у ліси, але гроза
 там більше б'є — повсюди людська ятка,
 чи твердь, чи океан, чи небеса!

І встав один на одного народ
з жадобою скаженою — вбивати.
Рушниці рокотять, ревуть гармати,
земля двигтить і стогнуть хвилі вод

там, де ступала грізна Астарот.
Як збіжжя скошене, лежать солдати,
хлюпоче кров, і зойкає потяте
юнацьке тіло, стоптане стокрот!

В жорстокість, наче в глухоту баюри,
поволі тоне виквіт доброти,
вселюдська гідність гасне, і понуре

надходить пасмо смертної сльоти,
в пил розпадається палац культури,
закопуються люди, мов кроти.

Що крові потече, отак багном,
якої в жилах бистрина рухлива
могла виводити до щастя-дива,
служити поступові двигуном!

Якого духу безмір та огром,
де сяяла будучина щаслива,
погасить бойовищ пекельна злива,
потрощить на шкамаття бурелом!

Що сліз у серцеламному болінні
нешасні матері проллють у пил;
на вдів і на дітей-сиріток тіні

впадуть, хоч буде ясний небосхил;
а геній людства, плачучи, нетлінні
сховає сльози в темнощі могил.

Всі жахи звільнені! В просторах піль
шугають фурії — понад окопи.
Сптворена синіє твар Європи:
жалю криниці, струпи, слізна сіль,

та ще мана, думок фальшивих цвіль,
та мудреці, блаженні розторопи:
— О господи, та ж ми твої холопи! —
Гримлять у стелю неба звідусіль,

благословення просять, хоч півслова,
та щоб ти став по їхній стороні!
Хто ж ти — Ваал, чи Марс, чи ти Єгова,

що мав би в людській діяти різні?
Чи то блюзнірство, чи благання мова,
чи то мольба, чи ремство мурашні?

Ось дожили: кров — розбрату печаты!
Ми глядачі й учасники нездалі
вистав жахних — а що ж то буде далі? —
з дна серця віє холодом проклять!

Заярмлені в безглузду й темну рать,
прокинулись ми в світовім шпиталі,
на пустирі пустошньому — о, жалі! —
навкруг руїни поступу стоять!

Чому раніше ми не повмирали,
старі та немічні діди, коли
не бушували ще криваві шквали?

Щасливі ті, що з миром одійшли,
що їх могили од війни сховали
і вибавили, як від кабали!

О людство, ти ще не було ніколи
далеко так від повелінь Христа,
бо не любов до ближнього, а мста
стискає серце,— з люті прохолоче.

Де ж правда, де господнії глаголи,
коли стає брат брату на вуста,
падають села, падають міста,
і в пекло обернулись гори й доли?

Що з книг твоїх? То все пімий папір,
якщо ти йдеш на те, щоб злоба й чвари
тебе сліпили, і ревеш, як звір?

Ти в люті перемінило благо яре,
то ж хоч вінок сплітай собі із зір,
не утечеш від осуду й покари!

Твій бог — брехня, твоя любов — то крам,
а християнство все твоє — омана!
Не лай поган, бо лайка та погана,
вандали — вчителі твої, затям!

Ховаєшся ти часто в божий храм,
до вітарів повзеш, та не рахманна
в твоїй душі молитва — дух тирана,
підхлібництва,— бо ти шахрай і там!

Ти світла посланець? Слуга месії?
Дітей природи вчиш своїх наук,
щоб закладали зашморги на шиї;

ти біблію їм подаєш до рук,
щоб зважили в огненній веремії
кривавого евангелія друк!..

Людино, ти володарка природи?
Де ж ти взяла права повелівань
над всесвітом? Ти над собою стань
царицею, бо то герой свободи,

хто може з усіма дійти до згоди
про волю й суть її святих завдань,
а ні — рабиня ти, що впала в чвань,
завдаючи собі та іншим шкоди!

О, приєркер розуму! Шал — навсібіч!
Творці, чий дух світівся лазурово,
думки відкинули, як зайву річ:

в безумстві — фарба, звук, різець і слово...
Культура ця веде в дикунства ніч,
на цвинтарі, та це тобі не ново!..

Ти землю ту спотворила, що їй
життя й красу дали господні руки!
Ти діадему згуби та розпуки
їй викувала в творчості сліпій,

сплела нагайку із отруйних змій,—
а спів її втягнула в чварів звуки;
твое владарювання — біди й муки,
для тебе кров — пожаданий напій...

Геть з трону! Краще — царювання лева,
від голоду він злий, а не від зла,
нехай царює або хай вогнева

комета спалить Землю до стебла,—
о плоде люттю струєного чрева,—
зникай з трутизною свого житла!

Життя моє, немало ти знесло
ударів долі на шляху крутому;
стогнали струни почувань од лому,
що бив по них, так ніби мстився зло;

то дрібнолюддя дух мені товкло,
охоче до жорстокості й погрому,
аж тут на біль мій, на стражденну втому —
цей хрест війни жажної... Чересло

так в землю не втинається від спіху,
що він затявся в мене і тепер
стримить, важкий, нагадуючи віху,

де видно письмена вогненних пер —
століттю, поколінню на потіху —
культура — ха-ха-ха — як людоджер!..

Хто спричинив спустошення і крах,
це здичавіння і моральність хвору?
Хто людство звів з ясного крутогогу
в трясовину? Хто плодить смерть і страх?

Хто смокче кров, як той упир? Хто враг
життя й дороги, що простує вгору?
То самолюбство! Й досі ту потвору
повергнути ніхто не може в прах!

Хоч простору для всіх на світі досить,
воно на світ показує: — «Моє!»
Як лиш настигне слабшого — термосить,

здирає, гнобить, кривдить, нищить, б'є;
зжере всю Землю — жерти ще попросить —
та іншому і крихти не дає!

Дух владолюбія, тиран столить,
то він, закутий в панцирі, при зброї
на обрії, мов хмар важких сувої,
здавивши горло людськості,— стоїть;

він — руху страх, очища — жовчна їдь,
так лицемірно в скрушнім супокої
молитву творить, ласки пресвятої
благає — о, найгірше із порідь!

Про те ж і не подумає ніколи,
що сказано в писанні: «Не убій!»
Він, мов ягнят в різницю на заколи,

жене людей, кривавий лиходій,
він світ вдягає в пламені й кодоли,
взуває — в попіл, кличе на розбій!

Розкручена, як вир, гримить війна,
реве, подібна до Левіафана,
б'є плавниками жадібна й захланна,
ковтнути хоче цілий світ вона;

її пащека пажерна й страшна
все людське поглинає, все — до грана,
і вивергає з себе гній, мов рана,
на берег вигортає смуток дна!

Спустошена земля стоїть облогом,
фронтами розпанахані ґрунти,
міста розвалені, а над розлогим,

нужденним світом — лиш плачі й хрести...
Хто перед справедливістю та богом
повинен за те все відповісти?!

О надвечірній, лагідній порі
зберуться ті, хто залишився дома;
і мати, й батько — ох, очей судома! —
на призьбі сядуть зморені й старі;

внучат громадка ждатиме зорі,
що заряхтить принадна й незнайома...
прийде невістка, сплакана сірома,
присяде поруч у важкій журі.

А донечка в саду, вона до рання
проплаче за коханим крадькома,
бо й він пішов на те косарювання

з її братами, де лиш кров сама...
Хто відповість за тих людей страждання,
за сльози й біль, що їм кінця нема?

Де лицар, благородний богатир,
що спинить різанину чудом слова?
Чи ти людина вже сивоголова,
чи юний муж, скажи: «Хай буде мир!»

і світовий тебе прославить шир!
Стяг білий підніми, хай вщухне плова
смертей і куль! Де ж бойні останова?
Чи сатанітиме кривавий пир

до вичерпу? Невже на силу сила
допоти йтиме, доки з них одна
не згине? Буде краща та, що вбила?

Невже повинна лютість руйнівна
собі припнути перемоги крила,
бо вища у жорстокості вона?

А що, як пекло те відклекотить,
чи спокою доба навік настане?
Чи всім засяє сонце полум'яне
добра і справедливості ту ж мить?

Сама собі злоба накаже: цить?
Не буде зброї? Скрушаться кайдани?
Обличчя людства мудре й осіяне
різьбитиме лиш праці ненасить?

Чи буде світ чистішим після бурі
кривавої? Чи вим'якне тверда
душа зарозумілості в баюрі?

Чи горе вдарить іменем стида —
подоланого? Чи сягне в бравурі
звитяжця — помсти іменем біда?

Чи гекатомби стлумлених офір,
калицтва, виборені в людській зваді,
понищені й покинуті в безладді
туди й здобутки людства з давніх пір,

чи все оте очистить серця зір
і стане новим війнам на заваді,
і тих, що нагорі стоять, при владі,
струсне — їх пам'яті наперекір?

Та й чи збагнуть вельможні ту науку,
що людська кров — то благородна теч;
за плугом краще йти, ніж у багнюку .

лягати під багнети і картеч;
чи мирові вони простягнуть руку,
назавжди в піхви заховавши меч?

Якби народом кожним кожна втрата
оплакана була, якби, якби
ті незчисленні жертви та гроби,
що світ зробили краєм Йосафата,

та стали сходами — міцніш булата! —
до мирної, щасливої доби,
де б ми жили без підлості й злоби,
хваливши бога й шанувавши брата...

Будь істинним, якщо ти є народ,
зметни з плечей тягар заліза й крові,
служи собі снагою всіх щедрот,

під ноги не стелися чужакові,
а до мети біжи з ним: ціль — от-от! —
хто перший, тому ж і вінки лаврові!

Що ж буде? Знаєш, господи, один,
але тебе спитатися не смію,
о, всевидючий — так я розумію —
спит — нерозважливий, дівтацький чин;

ти відаєш причину всіх причин
і те, що вводиш у всесвітню дію,
возноситься над нашу веремію,
над все, що ми будуємо з цеглин

на цій землі — її печальні діти.
Ти дав їй роль: між зоряних узвиш
служити сонцю, в безвістях летіти,

а нам — найбільшу милість — дивовиж,
нам, червам, дав свободи заповіти,
чи дав назавжди нам ти їх? Мовчиш...

Чи кара ця від тебе нам прийшла
за злочини й надуживання волі,
чи іспитуєш, ніби в людській школі?
Нікчемна мисль — гріховна похвала,

бо ти любові геній, а не зла.
Гей, наче квіти на травневім полі,
горять зірки в небесному роздоллі —
гнів не затемнює твого чола —

ти дивишся — йде битва недолуга
дрібної мурашви; о, втихомир
її! Ти думаєш: звіряча туга

в тих сотворінь — єдиний проводир,
та встане праці й поступу напруга,
людей до благородства кликне мир!

О, як високо, господи, живеш
з основою думок, що понад нами
ти з них світи розкинув ланцюгами...
Вись обміряючи, ми бачим з веж

орла, хмарину, гнізда зір, але ж
безкрайностей не звидуєм — то брами
зачинені, зтерпаємо з нетями,
чаклує душу замкнутість безмеж.

Ми духу людського піднімем очі
в зеніт — нехай перемагає млість,
хай мисль твою знайде в безоболоччі,—

та він сліпець, поглянь, безокий гість —
то нас пиха вбиває, світла отче,
то істини жага нам серце їсть!

Та все ж дозволь, о господи, — страшна
мене цікавість мучить, побороти
її не в силі днів коловороти,
немов тернини гілка розривна,

вся в колючках, забилася вона
під серце, дух мій вирвала з роботи —
дозволь мені заглянути в темноти
будущини: як з того буруна

слов'янство вийде? Чи як лодь — потуга?
О, незбагненну далеч відслони,
дай знак, що ти за оборонця й друга

йому еси, воно — не без вини,
зайшло на край безодні, але з пруга
не дай упасти, стримай, сохрани...

Чи розпадеться диво те, як тіло
порубане? Чи скотиться жива
в пилюку Голіафа голова?..
Чи, може, зірветься слов'янство й сміло

зачне високе, світозорне діло,
розкриє глиб життя й свого ества,
підніме цноту, правду, честь, права
там, де воно колись у рабстві скніло?

Не криця, не тюрма, не лютий бич,
лиш справедливість поєднати може;
брати, подібні з мови та облич,

ідуть один на одного вороже...
Змири їх і любов'ю возвелич —
вони не знали прав! — ласкавий боже!

Це неможливо, господи, щоб ти,
слов'янство вбравши в сили величаві,
лишив його тримати землю в мряві,
тінь кидати на світ, як гір хребти.

Ні, помисли великої мети
розбудяться — його думки яскраві
над пірамідами й віками в славі
повинні сонцем золотим зійти.

Чи Коллар помилився? Чи відплата
від тебе йде за буйнощі й бої;
ах, за ту кров, що брат пролив із брата,

не осуди — дай жить слов'ян сім'ї;
світам вона — могутня та багата —
науки звістуватиме твої.

Рятуй нас, боже! Вдягнена в терни,
душа моя стоїть перед тобою
навколішки з печальною мольбою —
думок одних жахаюсь, як труни! —

від того ти слов'янство сохрани,
щоб не ставало жертвою сумною,
не гинуло й, неначе купи гною,
не підживляло чужакам лани.

То ж не лайно, а дум твоїх насіння —
не загуби його таємну суть,
не оберни посів добра на тління —

дай вирости йому на всю могуть —
торкне чолом небесного склепіння...
Так — будь врятоване, спасенне будь!

Мій Пушкіне, думок височино,
ти помилився, мовивши у гніві,
що мусять всіх слов'ян річки бурхливі
в російське море злитись, бо воно —

в притоках пересохне аж по дно.
Дивись, природа образи мінливі
показує в буття щоденнім диві —
тим видавам зникати не дано!

Дух — як вода. Ніщо її не зборе:
то парою, то йде дощем вона,
навзаємністю з'єднує простори,

гордюючи лінівистію багна...
Ні, висхнути не може духу море,
і в ручаях є вічна глибина!

Свій дух мені нема за що клясти —
він не тремтів і не коловсь від грому.
Я патріот і слов'янин. Нікому
ні кривди не жадаю, ані мсти.

Міг лиш брехун про мене наплести,
що для вітчизни прагнув я розгрому;
все ближньому віддати може з дому
душа слов'янська, повна доброти...

Але й словак до батьківського краю
з любов'ю тулиться. Його віттар —
вершини Татр благословенні — знаю.

Прийнявши сміло наклепів удар,
несу й ні перед ким я не ховаю
подвійного чуття священний дар.

Чи ж не полинула до корогов
мого словацтва зграя соколина?
Чи не страждає? Чи рубашна кпина
не перетворює в троянди кров?

Бо вірує: час рабства одійшов,
передзвонила вже безправ'я днина,
як мова наша гнана, мов тварина,
в бекетті темному шукала схов!

Вітчизна-мати, їй не любі чвари —
всім хліба дасть вона, та наверху
ще самолюбства є жахні почвари,

що роблять з неї мачуху лиху;
з грозою проминуть і їхні хмари,
відкривши сонце на її шляху...

О повертайся, часе миру й згоди,
з оливковою гілкою прийди!
Веселістю, здоров'ям назавжди
ти завітай до кожної господи.

Здуши роздорів факел, щоб народи
не знали воєн! Знов не доведи
сиріток стріти, вдів, що від біди
в сльозах згубили дар своєї вроди.

Зціли нам рани! Сили молоді
нам дай, щоб піднялися ми в обнови,—
поставши, щоб змагалися тоді,

та не в убивствах і проливах крові,
а в доброті і в чесному труді!
Гряди, добо братерства та любові!

Прощайте, кров'ю писані пісні!
 При стогонах, плачах та гуках бою
 творив я вас, малюнки мого болю,
 з душі виводив на листки дрібні.

Ідїть у світ, де скарги голосні
 гримлять на побойовищах трубою,
 ідїть до серць, неспалених злобою,
 хай вас читають погляди сумні!

З собою сам я бився також люто,
 поранив серце власне — то болить...
 Народ, що розірвав неволі путо,

хотів би я в свою останню мить
 щасливим бачити... Зникай, покуто,
 печальна хмаро, відслони блакить!..

Войтех Мигалік

ЧУЖИНЕЦЬ

Збудився він вночі і виглянув з вікна.
 Дощ. Волохата тїнь. Стоять дерева голі.
 Схопив валізку, взяв одєжу, два пістолі,
 в останнім поїзді отямився сповна.

Країни мчать і мчать — він жодної не зна.
 Червоний смуток ватр мерехкотить у полі.
 Чотири митниці і паспортні контролі
 пройшов. Ось і перон. Чужинна сторона.

Таксі! Куди? В готель. І він уже в кімнаті.
 Підходить до вікна і дивиться, а там —
 дерева голі. Дощ. І тїні волохаті.

Валізка в поїзді. Нагий, немов Адам,
 він на коліна впав, заплакав із печалі,—
 чого я так летів сюди з такої далі?

ПОВЕРНЕННЯ

Він, голий і страшний, вертається додому.
Черниці пристрасні, жандарми й шпигуни
За ним ганялися по світі, та вони
обдурені, бо він не впав до рук нікому.

Вагони ще гримлять у тілі молодому,
болять поламани, крихкі дорожні сни.
Він був невпізнаний на землях чужини,
впізнали тут його, і страх збудили в ньому.

В кімнату зайде він і вчує крик трущоб,
і сам він, і не сам, і лячності мікроб
вже душу виповнив; його сусіди чулі

підстерігають, ждуть, неначе в караулі.
Куди подітися? О боже! Кулю — в лоб!
Та в куфрі пістолет, а куфер — у Стамбулі!

МОВЧАННЯ

Було нас шестеро в саду міському.
П'ять юнаків і дівчина одна.
Ми сперечалися й пили. Вона
мовчала й не пила, так ніби втому

приховувала в погляді важкому.
Хмеліли ми від звади та вина.
Вона ж сиділа тиха, мовчазна.
Ми зраду власну відчували в тому.

Там босий місяць коло нас ходив.
Хотів перехилити з нами склянку.
Вона мовчала. Гарна, мов на здив.

Немов задалегідь і до останку
Вже знала все, що кожен говорив.
Так ми страждали до самого ранку.

ЖІНКА

Така вродлива я, що аж боюсь. Невже
зазнаю дотику, тривоги й пожадання?
Який то буде він? Чи відає зарання
коханець, що від зла себе не вбереже?

Мужчина — то ество простацьке і чуже,
але сьйливе теж, як зірки блискотання.
Я — ще дівча, та ні, я — жінка, я — кохання,
я — в німбі гордощів, я — ангел в негліже.

Але й розумна я, бо знаю — мушу круто
свое життя вести розмріяне й сумне,
щоб ти спізнати міг — я вічне твое путо.

Кохай мене! Але не доторкайся мене!
Згориш, дотла! В золу обернеш власну мрію,
і, може, аж тоді тебе я пожалію.

НЕ СМЕРТЬ

Не хочу бути каменем. Терпіти
удари мовчкома? Ні, мила, ні,
навіть з умовою, що будеш дріботіти
своїми ніжками щоднини по мені.

Не хочу бути квіткою, бо квіти
лякаються грози й спокійні при труні...
Навіть з умовою, що руки Афродіти
мене зірвуть для тебе навесні.

Не хочу бути лампою, кохана,
бо гасиш ти її, щоб одпочить до рана;
ховає світло в тьму свої важкі мечі.

Згасати мав би я, горівши без потреби!
Я хочу бути сном, торкатися до тебе,
гарячої і сплячої вночі.

ПІДКУВАТИ КОНЯ

Приходить час. Коня потрібно підкувати.
Стій і терпи. Мовчи. Ніхто не запитав,
чи то болить, коли стругнути з копита?
Димить вода, вогонь зашкварюється в п'яти.

Так тешуть дерево, так полум'я тріскате
із міхів живлять. Стій, терпи, лічи до ста...
І слъози вухналів гарячі, ніби мста,
дзвенять під копитом, іскряться, мов дукати.

Життя не раз мене підковувало: — Стій! —
А вибиралися підкови щонайважчі.
В огні й диму не раз я шкваривсь, як святий.

Біжи! Чвалай! Біжу. Залізни й приболящі
вганяю стопи в світ. А пан коваль при пляшці
верзе, — то не болить, лиш цвях забити вмій.

Ян Бузаші

ВЕЛИКА КИЇВСЬКА БРАМА

Велика пристрасть надто скоро гине,
в жаль переходить почування шквал...
Чуття для величі — матеріал,
а міра що для дивної тканини?

Чи ж то інструментовка надає
світанкові простори величаві,
мов брама київська, що гасне в мряві,
а потім знов у сонці постає?

Ні, нотний текст, що тільки на дві п'яді
розгорнеться, — це простір двох долонь,
це, власне, міра величі. В розраді

і в смутку перед ним схиляєм скронь,
крізь нього йдемо, поєднані навзаєм,
і в нім свого місця ми шукаєм.

ГЛИНА

Вже в надвечірне поле з оболоні
злітає тінь і гасне сіножать.
А скиби упокорено лежать,
як руки, складені в плодющім лоні.

Між пальцями їм зелень проростає,
немов дукат виковзує з руки,
мов нива на дрібненькі злотняки
розмінює добро землі безкрає.

Вечірній дзвін озветься віддаля,
в скарбницях цвинтарів стара земля
набутків і витрат полічить скрині...

Віками дозрівають мозолі,
в земному лоні складені, в теплі,
у працею розрушуваній глині.

ГОРІХИ

Горіхи мають шкаралуп'я грубе.
Буває, вдариш, а зерна нема,
забрудниш тільки руки надарма,
чого не зроблять вивірчині зуби.

Що діяти? Над кухлем пива мліти?
Чи гонтами вкривати схили стріх,
щоб, як на них плоди стрясе горіх,
вони могли правдиво ядровіти?

Труд — із руки до вуст — дає життя;
та прагнеш передбачень і знаття,
де форми праведні, а мислі ложні...

Втішають білки. З досвіду вони
вже знають, що найбільші твердуни,
горіхи неприступні — всі порожні.

БДЖОЛА

Шум дерева — розкішність до барокко.
Мізничком солодким спроквола
торкається його листків бджола,
і раптом цвіт відкриється, як око.

Вона крильми поранить легкома
тканину джерела, що б'є з-під кручі,
так ніби пісню голоси співучі
ведуть з-під тексту, де брехні нема.

Зганяючи з природи сон і втому,
бджола вночі повернеться додому,
та пізно — в улик не пускає рій.

А джерело і дерево зі споду,
з дна магії добудуть вічну воду,
що живить всіх у доброті своїй.

МАК

Сон пересіяно. Ніч для зерняти
жахливо непоборною стає.
Та мак, володар снів, на світі є —
вже й нам готуються святочні шати.

Тканину чорну міряють і цятку
для знаку роблять пальчиком твердим.
І плаває вже тіло, наче дим,
у прірві сну, в сонливім прапочатку.

А покоління вірять калачам.
І сльози вовчу темряву очам
вертають, сіль злизавши доброчинну

з дна сплаканого зору. Без кінця
в тілах товчуть спадковий мак серця,
мак непробудного спання й спочину.

ОЗИМИНА

Як вітер дме, що аж у вухах дзвонить,
рілля вже знає: сіють — не тремти,
так, ніби довгі тягнуться хвости
за кіньми, що їх осінь вдалеч гонить.

Земля читає між рядків — неси́та,
зернину на язик вона кладе,
як ту монету, проковтне і жде,
що там озветься письменами жита.

Корінчик у підсвіття знає путь.
Земля чекає — неба тупотання,
і сніг пройде, і кільчики дрібні

зеленими вогнями зацвітуть.
Вона мовчить і тайнощі зростання
покаже в повній силі навесні.

МЕД

Мед, за Вергілієм, це росний дар,
краса духмяна, що на сонці сяє;
легкий вітрець її з листків стрясає,
не струшуючи сну солодкий чар.

Природа тільки наставля вуста,
коли стихає вітер на світанні;
спускається між пелюстки багряні
у келих — перша бджілка золота.

Вона вже мовить заклинальне слово,
вже хтось її волає в глиб роси
пірнути — в сляво, в тепле безгоміння.

То цвіту дно, то мед горить казково;
і думає бджола: мистецьке вміння —
лише добро добути із краси.

Любомир Фелдек

СОНЕТ
ПРО ПТАХА ЧАТАКА

Я в Індії такого бачив птаха
що непорушно в час посухи спить
у снах дощів чекає сіромаха
бо воду тільки з неба вміє пить

Чатаком зветься він Небесна бляха
розпечена над ним палахкотить
Але гидка йому баюри лаха
посудина його одна блакить

Як він у сні не вмере то буревісні
вітри його розбудять і смага
з душі спаде мов кайдані залісні

Але дощі не йдуть Горить снага
І тихо спить спрагненності слуга
Чатак убогий то поет без пісні.

З ПОЛЬСЬКОЇ

Миколай Семп-Шажинський

ПРО НАШУ ВІЙНУ,
КОТОРУ ПРОВАДИМО СУПРОТИ
ДИЯВОЛА, СВІТУ Й ПЛОТИ

Мир — щастя наше, але ж боротьба —
Наш дух земний. Похмурий гетьман мряви,
Принаддя світу, лакоме й лукаве, —
Все діє так, щоб нам була ганьба.

Всевишній пане, ну, а та раба,
Та наша плоть, оте єство трухляве,
Що цінить над усе любов, забави, —
Вона ж воює з нами, хоч слаба.

Владарю наш, правдивий супокою,
Як маю вийти на страшливу прою,
Роздвоений, як стану я до бою?

В тобі я вибавлення власне зрю!
Дозволь же біля тебе стати — буду
Відважно битись, виграю без труду!

Ян Анджей Морштин

ДО ГАЛЕРНИКІВ

Нещасні! Доля вас карає люта,
Але любов являє гіршу суть:
Вас нагаями темні люди б'ють,
Мене б'є бог, важкого взявши прута.

Вас палить сонце, а мене — отрута,
Вам спини, а мені ж бо — серце рвуть,
Вам ноги й руки в кайдани кують,
Мені на душу накладають пута.

Вас шарпають вітри, мене — тужні
Боління мучать. Вас взяла темниця
Законом, я ж — упав, як в сіті птиця.

Вас, може, пожаліють, а мені
Нема помилування. От різниця:
Ви — на воді, а я горю в огні.

Адам Міцкевич

СПОГАД

Лауро! Чи тепер, мов сон, перед тобою
Найкращих наших літ зринає дивина,
Коли, закохані і юні, як весна,
Ми забували світ, затьмарений журбою?

Струмочок жебонить у лузі під вербою,
В жасминових кущах альтана потайна...
Там темрявою ніч ласкава й чарівна
Обкутувала нас, як ніжності габою.

А місяць осявав з блакитної путі
То білосніжну грудь, то персні золоті,
Тобі надаючи свого причарування.

Мруть очі ув очах, душа в душі щемить,
Стрічаються уста і горнуться в ту мить
Сльозина до сльози, зітхання до зітхання.

Ципріан Норвід

САМОТНІСТЬ

Незрушна тишина — лиш поколише сіть
Павук і за вікном прошелестять тополі.
І легко дихати в цім домі, як на полі,
Де гамір не зліта думкам наперестріль.

Немов стражденний раб, що вирвався з неволі,
Знов чує до життя в погаслім серці хіть,
Так я почав красу мовчання розуміть,
Увільнений з тортур докучливої долі.

Допоки серце нас не може поєднать,—
І спільних мислей брак, і брак ясних понять,
І слово мовиться нікчемне і студене.

Даремно щедро так тече нектар питва:
Все муки — пісня, сміх, розмова нежива;
Я лиш тоді живу, як думка вільна в менс.

Ян Каспрович

КУДЛАТИЙ ФАВН
БІЖИТЬ ЗА НІМФОЮ

Кудлатий фавн біжить за німфою щомога,
Очима в плоть її вгризається здалік,
Регочеться, летить через куші й потік,
Неначе відламок скелястого порога.

Сміється дівчина легка, золотонога,
Від велетня втіка то в цей, то в інший бік,
Зринає, мов світляк, що темряву пропік,
Її руда коса — розвіяна тривога.

Ось ловить він її: рука важка й велика,
Мов з міді кована, повалює в траву
Дівча, розквітле так, немов троянда дика.

І тайна діється всесвітня наяву,
І бережуть її тінь грецької святині
Та моря дружнього глибини темно-сині.

Казимеж Пшерва-Тетмайер

МОРСЬКЕ ОКО

Погідне, ніби дух, що тоне в маревинні,
летить від бур земних у супокійну даль,
неначе діамант, закутий в персня сталь,
сяйливе озеро — в гранітній котловині.

Там сонце, пливучи, мов крила соколині,
відкрило промені над мрявою проваль.
Граніт у глибині, прозорій, мов кришталь,
ятрється, наче мисль, у спогадів жеврінні.

В час бурі бачив я це озеро сяйне:
гнав вітер стада хмар, як лев, що йде на лови
і степом буйволів наляканих жене.

Здавався ревом грім, казилася вода,
об скелі гримала, від блискавок бліда,
мов дух, що торгає, але не рве закови.

ПРО СОНЕТ

Люблю майстерний труд сонетної будови,
відламок мармуру, що безліч форм таїть;
ось долото мое шукає в ньому сить —
прозоре плетиво з камінної заснови.

Люблю звучання рим широкі й загадкове,
одну і ту ж міцну і мелодійну мідь,
єдиний спів, але безмежну розмаїть
мотивів, голосів — і в кожному щось нове.

Сонет — маленький храм, де може велет-бог
вміститись, начебто в потужному соборі;
сонет — у скелях плай, де не пройти удвох,

звідкіль зриваються невмілі й дуже скорі;
сонет — мала зоря, що світить, наче зорі
світання — в далечинь не знаних ще епох.

Леопольд Стафф

КОВАЛЬ

Безформні відламки дорогоцінних руд
З глибин ества свого вижбурюю ненатло,
Як той вулкан, та крізь палючий перегуд
Я їх несучу й кладу на крицяне ковадло.

Громами молота в породу б'ю байдужу,
В метали іскряні, що їх вогонь аж гне,
Бо викувати з них для себе серце мушу —
Гартоване на честь, потужне і ясне.

Знай, серце, що коли, явивши вдачу хвору,
Ти тріснеш, скривишся і викажеш покору,
Мов грім, рука моя в пил розіб'є тебе!

Згинь, розпанахане ударами титана,
Ніж маєш болями своїми жить, як рана,
Прокляте кволістю, надтріснуте, слабе.

ТРИУМФ

Останній, лютий бій з людиною судьба
Звершила... Син землі, бунтар, сподвижник світла,
Знеможений упав! Піймала пастка підла
Титана, і навек скувала, мов раба.

Триумф! Таємна міць, яка здушила в ньому
Зухвальство, й ум, і все, що радісне й трудне,
Тепер його в своїх просторах розіпне
І до зірок приб'є на муки й на судому.

І велетень повис у зорях, і йому
Здалося, що пора повстати в непокорі,
Світ муки людської повергнути в пільму...

Рвонувся він, і вниз посипалися зорі...
В безодні темряви почався світопад...
І розвалився вміть речей предвічний лад.

ДЕНЬ ПРАЦІ

1

Учись, душе моя, як заробляти втіху
Та й злагоду ясну, — навчайся в тихих сіл,
В плугів покривлених, у вбогих надокіл
Хатин, що вік жили, мінявши тільки стріху.

Стареча мудрість їх достойна бути злотом.
Хто вірний був землі, той знає неземне.
Хай селянин тебе долонею торкне,
Хай освятить чоло твоє священним потом.

Ти праці присягни, в ярмо її впряжись —
То не невільництво, а гордощі й надії
На спочив радісний, що надійде колись.

До тих належна ти, хто труд вершити вміє;
А як здрімаєшся натомлена, леміш
Тобі хай зблисне в сні — й ти збудишся скоріш.

2

Благословенна тиш вечірньої години,
Коли жадає сну натомлена рука,
Коли скриплять вози, й колеса їх втиска
Тягар снопів у твердь засушеної глини,

Коли чекає плуг біля дверей хатини
Вже завтрашнього дня, коли з пастівника
В село корови йдуть, і повно молока
У вимені несуть, і спів пастушки лине.

Приходять радощі тоді в селянський дім,
Земля віддячує за працю добре всім;
Тоді на труд важкий себе я надихаю;

Тоді моя душа наснажується знов
Жаданням діяти і мріє про любов,
Про день великого й багатого врожаю.

ДУША

Нудьгою вічною зацькована тигриця
По клітці нипає, примружена, сумна.
В зеленім злоті віч випещує вона
Криваве марення, від хижості іскриться.

То ляже, то здрімне, замуркотить, мов киця,
То раптом до стрибка напнеться, як струна.
О, це душа моя! В ній дика й життяна
Невкореність, вона — закута блискавиця.

Стрибок — і втоплені зубища в плоть мою.
Я поміж ґратами застряг і проклинаю
Залізо те, що нас роз'єднує. З відчаю

Протискуюся в кліть і сам себе даю
Моїй душі за те, що прагне волі й дива,
І крові з жил моїх, — ненатла і жаждива.

ШАЛЕНИЙ СОНЕТ

Хоч волоцюга я — та рівня королю:
Хмільний від сонця дух, звитяжець непогоди,
Я йду навзаводи з далечиною, броди
Обходжу й зраджую всі правди без жалю.

Під небом зоряним огні — мої господи.
Під сном і під плащем я всюди гарно сплю.
Мов гілка яблуні, забитий кий в ріллю
Народжує мені цвіт мрій і плід свободи.

Та нерозважливість не спить, вона той міх,
Де мудрість я ховав, продерла, як на сміх.
Згубився ум, але не став я з того лежнем.

Будь божевільною, душе моя, радій,
Бо я надію вкрав десь у корчмі брудній,
Втішайся згубою! Прокляття — обережним!

Ярослав Івашкевич

СПОГАД

1

Сьогодні досвітком, як блідо-голубі
Покрови простору засяяли рожево,
Зросло в моєму сні болінь раптових древо,
Я сплівся з ним, немов у темній боротьбі.

Та шелестом густим те дерево безкрає
Овіяло мене, обкрило звідусіль;
Я вже не відчував, чи то співає біль,
Що скинувся в мені, чи дерево співає.

То приступи болінь, то розкоші порив
Почула плоть моя розгублена й оспала,
Живої рани шрам у грудях кров'ю сплив.

У храмі тіла жить душа розпочинала,
І, тужачи за тим, що відійшло навек,
Сльозину витисла із-під важких повік.

2

Я ще не розтулив очей, хоч грала днина,
Не увільнив од сліз подібні до криниць
Задолнини повік; простертий горілиць,
Я ще не міг звестись — півсон і півлюдна.

Схопити ум не міг одразу почувань,
Що в снів закутини плелись, як та біднота.
Він тільки прочинив свідомості ворота,
Та не переступив її незриму грань.

Допоки вгадував я сліз моїх причину,
Шукав болінь і мук таємне джерело,
Що десь пробилося й сльозило без упину,

Збудилося ім'я, що мертве вже було! —
Так поміж горами замрячену долину
Освітлює з верха світ сонця, що зійшло.

Є речі, про які ми прагнемо забути,
Тому ховаєм їх у непроглядну тьму,
В закутину душі найдальшу і німу,
Де тільки сплять вони, не відаючи скрути.

Назад і в спомині не повернутись їм,
Літами тягнеться їх неживе тривання.
Вони не чують, як нове умеблювання
Трудний владар душі впроваджує в свій дім.

Лиш сон, обірваний сльозами жалібниці,
Нагадує не раз, що в серця глибині
Находяться мерці, як в'язні блідолиці,

Але вони лежать не в збайдужілім сні,
Не в стужі віковій, а в смертній летаргії,
Тож деякі встають і вгору йдуть — під вії.

Зринає на устах забуте вже ім'я,—
В тім слові подих твій гарячий і глибокий.
Невже ти, як весна, збентежила мій спокій,
Збудила скутого льодами ручая?

Невже ти встала з dna душі моєї в слові,
Щоб я згадав усе, не тільки найменше,
Щоб знов перестраждав те, що було давно,—
Історію надій і нашої любові?

Ім'я, невже це ти в сяйливості новій
Несеш не сукні шлейф, а подихи живлющі
Полів, і лук, і гір, і лісової пуші?

О ревна радосте, солодкий жало мій,
Ждаєш ти, щоб я покинув літа суші,
Щоб наново кохав, тужив, як соловій?

Дарма! Настане день весняного розмаю,
 Я вийду і вдихну повітряний бальзам,
 Скажу кущам — кущі! Вітри! — скажу вітрам,
 І польські польові дороги пригадаю.

Як завжди, труд важкий скінчу до темноти,
 А за вечерею при мерехтінні неба
 Подумаю про те, що все було як треба,
 Пора до ясності й до усмішки прийти.

Лиш те, що кожен день, до вечора від рана,
 Щось, ніби музика далека і незнана
 В безмежжі степовім, щось, мов нечутний жаль,

Зі мною йтиме скрізь і житиме в натхненні,
 Коли писатиму рядки свої тружденні,
 Сплететься з ясністю — щось, начебто печаль.

Не означає це, що кожної години
 Я згадую твій сміх, твої слова, твій вид;
 Ні, зрине в голові забутий краєвид,
 За ним цілий ланцюг пейзажів рідних зрине.

Чи в праці, чи тоді, як западаю в сні,
 Вочу вони пливуть, немов далекі хмари,
 Давно не бачених країв моїх примари
 В зеніт очей моїх пливуть із далини.

Я місто, здвигнене високо над рікою,
 Побачу сто разів і сам собі такою
 Картиною здаюсь в ті хвили чарівні.

Побачу тільки раз безмежні ниви в полі,
 Відбиті на воді імлісті три тополі —
 Те місце, де колись були ми навесні.

Життя складається з днів праці та забави,
Людина то злетить, то ходить по землі,
І прагне все туди, де світ у мрійній млі:
З Варшави — у Париж, з Парижа — до Варшави.

Я думаю не раз, що сон прилине знов,
І покладе мене на крил своїх пір'їни,
І я збуджусь без тих пригадок з України —
Вони повернуться у свій таємний схов.

Замкнеться, мов труна, болюче спогадання,
Про давній усміх твій, про сльози, що горять,
О, проминання — то єдина благодать!

Все віддаляється, і ти, мов зірка рання,
Зникаєш в далечі... і вже тебе нема.
Найкращий лікар — час, — говорять не дарма.

Лиш вечором, коли приляжу в самотині,
Подумаю, що ніч — мого життя заслон,
Що, мабуть, я тобі завдячую цей сон,
Який, мов дотики легкі, приходить нині.

Як темні клуби хмар у згаслих небесах,
Просунеться в душі печальне сподівання,
Що з іменем твоїм зростуся знов до рання,
Що знов прокинуся в боліннях і сльозах.

Втім, думатиму так з полегкістю ясною,
Що не повторяться мої палючі сни,
Надихані з троянд бентежної весни.

І лиш, як хвилі сну зімкнуться наді мною,
На дні свідомості твоє ім'я, як пструг,
Проблисне тільки раз — і згасне все навкруг.

Антоній Слонімський

КРЕДО

Нікчема змолоду іде на компроміс,
Його пропалює лиш про їду турбота;
Немає в нього мрій і марень Дон-Кіхота —
Загнати в небеса окутий злотом спис.

Дивись — юнак збілів, од переляку скис,
Де правда мовиться, він затуляє рота,
Рух сковує йому необережна нота,
Він, звісно, не орел, а молоденький лис.

Повинна молодість горіти, наче шпага,
Йти в море життєве, як вікінгівська лодь,
Покласти за мету сміливість, а не блага,

Допоки вже її не зможе побороть
Тупої старості обачливість, що гнобить,
Що з битого орла не раз фламінго робить.

Казимеж Анджей Яворський

* * *

Щоб сонце зблиснуло, роздерти треба хмари,
щоб вирубати зло, потрібно пил, сокир
та й усвідомлення, як тої пущі вир
пройти й понищити отруйні всі конари.

Коли над вирубом добро проб'ється яре
і в зелені ясній буяти буде мир,—
дивитись нам, щоб зло знов не покрило шир,
не вийшло знов на світ крізь непомітні шпари!

Зло — це коли твій брат голодний, наче пес,
а ти обідаєш і мрієш про покору,
боїшся слів його, мов деревина лез.

Зло — це коли в дощі та в непогідь сувору
босоніж ходить він і шле прокльони вгору,
а ти з перин своїх шлеш дяку до небес.

Станіслав (Свен) Чахоровський

СОНЕТ КОПЕРНИКА НА СПОГАД
ПРО ІТАЛІЮ

Челліні пам'ятки каррарська пієта
і Via Appia в рядах суворих піній
і Данте з золота наковані терцини
і летаргічний сон камінних статуй стан

у келихах вино в якому сонце стигне
на поверхах мадонн і квітів маєстат
із фресок на юрбу в побожності безцінній
невинні погляди голісіньких дівчат

уже Фромборг у снігу Микола сам на вежі
стиль італійського сонета він мережить

де під колонами покривлені як вивих
потвори кам'яні збираються вночі
де чорний кипарис виспівує плачі
там мармури поган в обіймах зір пестливих

ХЛІБНИЙ
СОНЕТ

розчин рідко
потім гуща
дужча дужча
стало видко

хліба квітко
запахуща
всюди суща
сходиш хитко

над діжею
хліб вежею
в ній зірниця

небосійна
чародійна
паляниця

Богдан Дроздовський

СОНЕТ ДО ШЕКСПІРА

Що за тобою йду, подібен тіні —
мені потрібне сонце неокрає,
щоб збутися твого ярма нарешті.
Покинь мене, залиш мене тій решті,

що мозок мій словами заселяє
моїми, мабуть, не твоїми, пане;
ти як вулкан здвигнув моря племінні,
в мені димить ество твое вулканне.

Кипить огнений вал твоєї лави,
мій час її не розілле до краю —
в ній сни мої горять і денні справи,

і дивиться горіння те яскраве
моїм змертвілим серцем — я змерзаю
в студеному вогні твоєї слави.

ЗА МОТИВАМИ СОНЕТА 106

When in the chronicle of wasted time...

Коли в анналах втраченого часу
слід рук моїх застигне, і глибока —
в дощах, у сонці, в сніговиці, в листі —
прокинеться плита мого гробу,

ні на чию не ждатиму жалобу, —
на мене смерть зведе зіниці чисті
і лагідні — ласкавішого ока
не знали ви в роздорах цього часу.

О, бо як ліс росте, на нього ласу
рубач повинен готувать сокиру,
допоки хроби ще не в деревині —

в труді живу, вмиратиму в провині —
живий чи мертвий — тут я, і щоразу
творю цю землю непокірну й щиру.

ЗА МОТИВАМИ СОНЕТА 115

Those lines that I before have writ, do lie...

Рядки, що я був написав, — омана,
бо ж правда — голос проданих сумлінь;
для мене ти — найближча далечинь,
таран, якого сила нездоланна

гріхи мої ламає — ледве тінь
твоя до мене підійде рахманна,
а вже провин моїх таємна рана
наповнюється приступом болінь.

Находиш, ніби в сяєві корони,
я при твоїй, кохана, явині —
як те дитя щасливе й безборонне,

як океан життя в одному дні,
в сльозі любов, у наляку — поклони
або немов та сарна в капкані:

ЗА МОТИВАМИ СОНЕТА 152

In loving thee thou know'st I am forsworn...

Я зраджую тебе в коханні, мила,
та все це добре знаєш ти сама.
Я — розквіту твого лиха зима,
на мій хорал ти скерцо нахилила —

і нами забавляються вони,
ті дві мелодії, як вітер листям,
та вже в твоїм мовчанні норовистім
надходить страх — його ти зупини!

Безодня відкривається раптово
в твоїх очах — провини потайні
до мене горнутья, і тихне слово,

і еретик сумління на вогні
горить — боюся дорогої втрати...
Позичить легко, важко віддавати!

Станіслав Грохов'як

ГІСТЬ

Історія? Чи не салон? Зайти?
(Тут імператор... Там на клавесині
Його Встидлива в кучері мишині
Вплітає ноти...) Що ж, коли вже йти,

То скільки брати свіч для темноти?
Вгорі живим, чи мертвим у долині
Світить, чи тому, що вмирає нині,
Хоч жити мав, та рвуть його чорти?

Не знаєш. Та не хочеш одвертатися.
І йдеш в нікуди, схожий на блукальця,
Що шлях згубив на цвинтарях чужих.

А світло дужчає. Свічок дванадцять
На свічнику твоїм — котрась із них
Впаде вже скоро й опече святих.

З РОСІЙСЬКОЇ

Олександр Пушкін

ПОЕТОВІ

Поете, не жадай любові од народу;
Захоплень і похвал пройде хвили́нний шум.
Почуеш дурня суд, юрби пекельний глум,
До них байдужим будь, їм не твори в догоду.

Ти цар; на самоті живи й люби свободу;
Іди, де зваблює тебе свобідний ум;
Плекай плоди своїх улюблених задум;
За подвиг не чекай на людську нагороду.

Вона в самім тобі. Ти — свій найвищий суд;
Ти найсуворіше оціниш власний труд;
Чи ти гордишся ним, художнику правдивий?

Гордишся? Хай тоді його юрба ганьбить,
Хай на вітвар плює, де твій вогонь горить,
Хитає твій триніг, як хлопчик пустотливий.

МАДОННА

Не множністю картин уславлених майстрів
Я завжди вкрасити жадав свою обитель,
Щоб повагом про них вів бесіду цінитель,
І забобонно гість од здивування млів.

У затишку своїм я бачити хотів
Один-єдиний твір, щоб зору полонитель
Він був, щоб з полотна на плин моїх трудів
Повільних, наче з хмар, пречиста й наш спаситель —

Вона з величністю, він з мудрістю в очах —
Дивились, лагідні, в божественних світлах,
Одні, без ангелів, під пальмою Сіону.

Здійснилося. Творець, що знає глиб начал,
Тебе послав мені, тебе, мою Мадонну,
Правдивої краси правдивий ідеал.

Інокентій Анненський

БОЛІСНИЙ СОНЕТ

Як лиш гудіння бджіл у тиші замовчало,
Занило марево, душі відкрилось дно...
Яких обманів ти, о серце, не прощало
Тривожній пустці дня, де ніч уже чутно?

Мені потрібні сніг і золоте вікно,
Щоб світло стомлено текло надвір помало,
Щоб пасмо кіс було так близько, щоб воно
Тремтіло й скронь мою, розплівшись, лоскотало.

Я прагну хмар з висот, де згасли береги,
Де спогадів нема — лиш маревність казкова,
І вій опущених, і музики жаги,

І музики, котра не відає ще слова...
О, дай мені лиш мить, але в житті, не в сні,
Щоб стать огнем або згоріти у вогні!

Вячеслав Іванов

ПЕРЕКЛАДАЧЕВІ

Чи жайворонок нив і пасовищ — Вергілій,
Чи альбатрос Бодлер, чи соловій Верлен,
Твоя ловитва — знай, в сильце твоїх письмен
Впадуть не хочеться пташині вільнокрилій.

Не обійтись тобі, мій птахолове милий,
Без хитрувань і зрад, хоч був би ти блажен,
Хоч був би другом ти всіх дев'яти камен,
І зла ботаніком, і пастирем ідилій.

Чужого вірша ти не зловиш легкома,
Бо він, як бог Протей, весь відданий глибинам;
Рибину ти спіймав, а він вологим плином

Шмигне крізь кволу сіль і вже його нема...
На маску — маскою відповідай Протею,
Люд краще забавлять ще й казкою своєю.

Іван Бунін

БОГ ПОЛУДНЯ

Я пасла чорних кіз в траві жорсткій
Поміж червоних скель, колючок, глини.
Синіло море. Вигрівали спини
На сонці валуни, і спав прибій.

Я прилягла в засохлу тінь маслини,
Вколисана крильми дівочих мрій.
І він зійшов, як мух дзвонливий рій,
Як світло наскрізної павутини.

Мені осяяв ноги. До колін
Іх оголив. І на сріблі подолю
Вогнем горів. Обвів смагою він

Мої соски. Мене, печальну й кволу,
Він обіймав так солодко... Задар
Навчив з ромашок готувать навар.

СОБАКА

Помрій, помрій. Все вужче і тьмянкш
Ти дивишся злотистими очима
На сніг, що в димній завірюсі блима,
Злітає над тополями в крутіж.

Ти біля ніг моїх якнайтепліш
Згорнувся й думаєш... Тужба незрима
Веде за пермські гори в бездоріж,
Де інших піль пустельність несходима.

Те, що ти думаєш, чуже мені:
Похмуре небо, тундри, криги, чуми
В твоїй студеній, дикій стороні.

Та розділяю я з тобою думи:
Людина я — приречена, мов бог,
На тугу всіх земель і всіх епох.

ВЕЧІР

Про щастя ми лиш згадуєм... Бувало...
А щастя всюди. Може быть, воно
Цей сад осінній, листя, що прив'яло,
Повітря це, що ллється крізь вікно.

У небі хмарка, наче покривало,
Пливе. За нею стежу я давно...
Як мало бачимо, як знаєм мало,
А щастя тільки знаючим дано.

Вікно відчинене. Ось пташка сіла
На підвіконня й пискнула. Від книг
Відводжу погляд. Вітер зовсім стих.

День вечоріє. Зірка заряхтіла.
Гул молотарки — на одній струні.
Щасливий, чую, бачу. Все в мені.

У ГОРАХ

Мистецтво темне; я для нього слів не маю:
Як схвилював мене пейзажу дикий лад,
Цей схил, кремнистий діл, сліди отар і стад,
І диму пах гіркий, що обвіває стаю.

Мені від радості та дивного одчаю
Говорить серце: «Стій! Вернись, вернись назад!»
Вдихнувши вогнища солодкий аромат,
З журбою й заздрістю я мимо проїжджаю.

Поезія не там, де слова смілий злет,
Де бачимо її. Вона — в моєму спадку.
Чим більший спадок мій, тим більший я поет.

Кажу: «Ось пращур мій сприйняв ще на початку
Дитинства древнього цей світ, що надовкруг...
Немає часу тут, немає різних душ!»

СЕРЕД ГІР

Настала ніч, остиг од зір пісок.
В ковзкім піску я йшов за караваном,
Молочний Шлях, роздвоєний струмок,
Білів над нами світляним туманом.

Він протікав на висоті думок,
І пропадав у горах за Йорданом,
Спадав на Схід, у непроглядний змрок,
Світив краям забутим і рахманним.

Верблюди ступав. Як дерево, сідло
Скрипіло різко від ходьби важкої.
Велике тіло в рівнім ритмі йшло.

І вершник спав, хитаючись, при зброї,
Хиталася його, мов нежива,
Обсипана зірками голова.

Валерій Брюсов

СОНЕТ ДО ФОРМИ

Єсть у квітках — незнані нам наразі —
Між контуром і запахом зв'язки.
Так діаманта дивні світники
Горять лише під гранями в алмазі.

Так невловимі образи фантазій,
Мінливі, наче в синяві хмарки,
Знадливо світять і живуть віки,
Закам'янівши в досконалій фразі.

О мріяння мої, хотів би я,
Щоб вам знайшлася бажана прикмета,
Як рине в слово ваша течія.

Нехай мій друг, одкривши том поета,
Уп'ється в нього стрункістю сонета
І думкою, що спокоем сія.

ПЕРЕДЧУТТЯ

Моя любов — палюча днина Яви,
Розливсь, як сон, смертельний аромат,
Лежать застигли блискавки гадят,
Звиваються по стовбурах удави.

І ти зайшла у невмолимий сад
Для спочиву чи, може, для забави?
Тремтять квітки, зітхають важко трави,
Чарує все, все видихає чад.

Ходім — я тут! Ми будемо до ночі
Кохатися в цій казці запашній,
Тіла сплітатъ, як пара спраглих змій!

День прослизне. Твої замкнуться очі,
То буде смерть. І саваном ліан
Я обів'ю твій непорушний стан.

ЄГИПЕТСЬКИЙ РАБ

Я жалюгідний раб. Із волі супостата
Конаю з іншими в труді, як у вогні,
І хліба шмат гнилий — оце єдина плата
За сльози і за піт, за мученицькі дні.

Коли моя душа розпукою пойнята,
Рве спину згорблену жорстокий бич мені;
В могилу кожен день товариша чи брата
Гаками стягують — під брили кам'яні.

Я жалюгідний раб. Як непотрібне сміття,
Як сиву плісняву, навіки, назавжди
Мене з лица землі зітруть тисячоліття;

Та праці впертої не пропадуть сліди,
І вічно буде там, де озеро Меріда,
Гробовище царя, священна піраміда.

ДО ПОРТРЕТА
М. Ю. ЛЕРМОНТОВА

Ти завжди в грізному пророкуванні
Здавався спалахом нещадних сил;
Та, мріючи про сфери осіянні,
Жадав бунтарсько-демонівських крил!

То гімни ти співав, то невблаганні
Клятьби метав, як грóми небосхил.
Ти ждав, у мрії вірячи омани,
Одвіту від жінок і від могил.

Та відповіді не було. Тоді ти
Навчився муки дум своїх таїти
І усмішку, йдучи до нас, беріг.

І ми тебе, поете, зустрічали,
Та не змогли дитячої печалі
Збагнуть у віршах кованих твоїх!

ЖІНЦІ

Ти — жінка, книга — ти, найкраща з книг,
Ти — згорток таємничий з печатками.
В його рядках слова й думки, мов храми,
І кожна мить несамовита в них.

Ти — трунок, приготований чортами!
Хто випити його хоч краплю встиг,
Горить, та не кричить од мук страшних,
Лиш прославляє те питво без тям!

Ти — жінка, в цьому всі твої права.
Ти, споконвіку в зоряній короні,
В безоднях наших — образ божества!

І задля тебе в хомутах, мов коні,
Ми ходимо, і гаснемо в журбі,
І споконвіку молимося — тобі!

ДОН ЖУАН

Так, я — моряк. Я островів шукач,
Мандрівець смілий в безбережнім морі.
І від старих розчарувань-невдач
Втікаю геть — на інші квіти й зорі.

Жінки летять, мов тля на посвітач,
На поклик мій у пристрасній покорі.
Все віддають — захоплення і плач —
І душі відкривають в щасті й горі.

Душа в коханні світиться до дна,
Ясніє в ній священна глибина,
Де неповторне все переді мною.

Так, я гублю, з життів збиваю цвіт,
Але нова душа — то новий світ,
Що зваблює до себе таїною.

КЛЕОПАТРА

Я — Клеопатра, єгиптян цариця —
Владарювала вісімнадцять літ...
Загинув Рим, пропав Лагідів рід,
Прах по мені не зберегла гробниця.

В діяннях світу зник давно мій слід,
Я смерть знайшла, як навісна блудниця;
Але тобі, поете, буде сниться
Мій незнищений і чарівний гніт.

Знов, як царів, у млосному тремтінні
Тебе я спокушаю рухом тіні,
Я знову жінка — в мріяннях твоїх.

Безсмертний ти мистецтва дивиною,
А я безсмертна пристрасстю жажною,
Твій вірш дзвінкий — це мій знадливий сміх.

Осип Мандельштам

* * *

Супутник страху — в безміри падіння,
Сам страх — передчування пустоти.
Хто кидає нам брили з висоти,
Чи ж не приймає камінь його тління?

І дерев'яним кроком безгоміння
Брукованого двору змів ти.
Жадоба смерті й туга широти —
Ці грубі мрії, це легке каміння...

Хай буде проклятий готичний схов,
Де стеля обморочує, мов скеля,
І де не спляють веселих дров.

Одному — вічність, багатьом — пустеля;
Та хто в миттевім радощі знайшов,
Жахна його судьба, хистка оселя.

Арсеній Тарковський

* * *

І цю провів я тінь — була дорога
Остання до останнього порога;
І крила тіні згасли, хоч вона
Їх захищала й берегла якмога.

І рік пройшов, і сліпить далина,
І трубить з просіки зима трудна;
Гуде у відповідь на поклик рога
Карельських сосон мрява слюдяна.

А що, як пам'ять роси світанкові
Вже не засвітить на листках трави,
А що, як тінь не п'є безсмертя в слові?

О серце, замовчи й себе не рви
Неправдою! Ковтни ще трохи крові
І промінь досвітку благослови!

ЯК ДВАДЦЯТЬ ДВА РОКИ ТОМУ

Що не людина — смерть. Всі безборонні.
Що там билина, як палає луг?
Та в стогонах і в скреготанні броні
Знов смерті тишу вловлює мій слух.

Чому, стріла, я не згорів на лоні
Пожарища? Чому за виднокруг
Не відійшов навик? Чом на долоні
Життя тримаю, мов стрижа? Де друг,

Де божество моє? Кривава хаща.
Але стократ смертельніша і важча
Безкровна смерть серед кривавих жнив.

Мене відкинув луг війни, повіки
Твоїх очей не затулю навіки,
Та чим я завинив, чим завинив?

БІЖЕНЕЦЬ

Не пожаліла на дорогу солі,
Сипнула так, що з розуму звела.
Гориш, зимо надкамська, добра й зла,
А я самотній, наче вітер в полі.

Дала б хоч хліба, матінко! Доволі
Снігів, неначе товченого скла.
Важка моя торбина, хоч мала —
Півпуда горя і шматок недолі.

Я ноги відморожу. На кору
Вже схожий одяг мій, і серце гине.
Тобі однаково, а я помру.

Скажи, нащо мені твої перлини?
Як сріблом цим себе обороню
Вночі, на чорній Камі, без вогню?!

* * *

Це снилося мені, і сниться це мені.
І це мені колись іще не раз присниться,
Довтілиться вві сні, неначе дня дивниця,
І вам присниться все, що бачив я вві сні.

Там, оддаля від нас, од світу в стороні
Одна за одною йдуть хвили, щоб розбитися
Об берег, на воді — зоря, людина, птиця,
Ява, і сон, і смерть — все хвили маревні.

Не треба нам числа: я був, я єсмь, я буду.
Життя — це диво див, і на коліна чуду
Один, як сирота, я сам себе кладу;

Один серед свічад і кругового плину
Відбить морів і міст, що світяться в чаду.
І мати, плачучи, бере свою дитину...

Михайло Дудін

ЛАСТІВКА ЧЕРЕЗ ЛА-МАНШ

В той липень, що душний був, як намет,
В ті незбагненні дні, давно минулі,
Під липами в бджолинім рівнім гулі
Ваш тихий голос обернувся в мед.

Хто жаль мій розуміє, хто вперед
Пройде, щоб стать за мене в караулі?
Майнули ви в небеснім безпритуллі,
Як іволга, що піднялася в лет

І не вернулась. Час не знає впишу.
І чим стрімкіша крутизна життя,
Тим швидше йде й не прагне співчуття.

Я вас любив. Я вас люблю єдину.
Та що з того? В ту незбагненну днину
Мені немає більше вороття.

З БІЛОРУСЬКОЇ

Янка Купала

БІЛОРУС

Дивлюся: йде якась мізерна тіль,
На плечах сірячина, вся муруга
Та порвана, а на губах осуга,
Обличчя — наче виорана ріль;

Захриплий подих з кашлю та болінь,
В очах життя нема, лиш — біль і туга.
Ця постать, виморена й недолуга,
До людських не подібна сотворінь.

То — білорус. Як гірко він зітха!
В багновище нужди його втопила
Темнота клята, мачуха лиха;

Його майно — хатиночка похила,
Його життя — сокира та соха,
Кінець його страждань — корчма й могила.

ЖНИВО

За полем поблискує смужка пшениці
Дозріла — на соннім лісів рубежі;
Колосся схиляється аж до межі
В сумному шептанні: «А де мої жниці?»

І жниці прийшли — молоді, міднолиці;
В снопи кладучи колоски-сторожі,
Зашастали глухо серпи, як ножі,
І співи прадавні знялись, наче птиці.

Там пісня пливе, і пливе в небеса,
Крізь біле колосся проходить журливо,
І губить у пушах перо вогневе...

До мене та пісня пливе, і зове,
І в серці дзвенить, як у травах коса:
«Ти, брате, сіяч... ну, а де твоє жниво?»

ЗАПУСТІЛИЙ ПАЛАЦ

Володар кволий твій одбився од наук
Величної доби Зигмунда й літ терпіння.
Він «Поділ» стверджує в чужині й до вдуріння
Все лічить, скільки мав дубів та хвойних штук.

А ти — слід розкоші й трудів численних рук —
Стоїш, де одцвіли магнатські покоління.
І цегла падає з прогнилого склепіння,
І шпари й тріщини засновує павук.

Край тину забобон росте, як зілля, вперто;
Скотину в парк жене голодний «сервітут»;
Нечистий з відьмами гуляє тут відверто.

Вловзає знищення і пустка в кожен кут,
І скалить зуби смерть: «Моя вже влада тут,
На вхід життя сюди я накладаю «veto».

НА ВЕЛИКІМ СВІТІ

На великім світі боротьба ятриться —
За свободу, й долю, та за людські мрії,
Там панує влада віри та надії,
Там добром народи прагнуть освятиться.

На великім світі небо сліз не сіє,
Ярем не майструє кривда темнолиця,
Не голубить мислей темрява-сліпниця,
В тюрмах-казематах вольний дух не скніє.

На великім світі дзвони б'ють на славу,
Ланцюги зривають із плечей титани,
Браття йдуть до сонця, заживають рани...

На великім світі в ясноту яскраву
Обертають люди віковичну мряву...
А що в нас?.. В нас тиша, лиш гримлять кайдани...

НА СУД

На суд вам, книжники, себе я віддаю,
Судіте, як велить і пише ваш закон;
Життя мое — то гніт і рани від припон,
Але душа моя не збруднена в гною.

Я вашу обминав ненависну сім'ю,
Фальшивим ідолам не видався в полон.
Якщо я й проклинав, бентежачи ваш сон,
То проклинав себе і мук своїх змію.

Грішив я так, як ви, не мав грішніших справ,
Пив чарку гіркоти й терпіння — все до дна,
Не знадила мене облуда ні одна.

Як звір, єдиний гріх мене душив і рвав,
Мій злочин в тім, що я мав серце, серце мав!
Але чи це така страшенна вже вина?

ЧОМУ?

Для духу вольного нема межі, ні краю,
Куди б сягнуть не смів і де б не пролунав;
У хаосі буття, в пільмі всесвітніх з'яв
Не знищується він, не відає одчаю.

Він знає тайни душ, зітхання серць в розмаю,
Все те він спізнає, що біг віків не знав.
Як фенікс із золи, возноситься з канав,
Геть обганяючи темнотних звірів зграю.

Ти створений із сонць; твоя снага змогла б
Тримати перуни, носити світло дуже,
Ти в жодній боротьбі не впав і не ослаб.

Але чому ж ти там ніщо, нескутий душе,
Де дзвонять кайдани так звично й так байдуже,
Де кров'ю і вогнем раба частує раб?

БАТЬКІВЩИНА

З землею й небом нерозривна нить
Мене поєднує — нетлінна павутина,—
Земля мене голубить, наче сина,
Сповитий дух мій в сонце та блакить.

Ще ж у колисці я з пісень навчився снить,
Що ці тісні краї — близькі, немов родина,
Що ниви рідної — я грудочка єдина,
Що іскорка в мені од рідних зір — горить.

Так батьківщину я здобув собі без люті,
Але не викинув кістки чужі, забуті,
З полів, де я зростав, з озерних узбереж.

Як зневажаєш ти мене — я в темній скруті,
Бо зневажаєш ти мою вітчизну теж,
А скривдиш ти її — мене тим злом уб'єш.

ДЛЯ БАТЬКІВЩИНИ

Беру сопілку, що від сну холоде,
Буджу і пробуєю на голоси:
Чи стане слів-думок? Чи ти даси,
Мій інструменте, чисті передзвони?

Хвилююся, веду тривожні тони,
Хоч пісня йде, як у старі часи.
Продзвонює вітрами крізь ліси,
Летить із солов'єм навперегони.

Та відати хотілося б мені,
Як приймуть пісню свояки-сусіди,
Благословлять чи стопчуть у багні?

Але нехай — мій сум дівати ніде.
В гарячці тайній гратиму сумні
Для батьківщини-матері пісні.

БДЖОЛИ

Навкруг мого садка — пні медоносних бджіл,
Що гомонять, бринять і грають, як музики.
Іх знаджує здаля цвіт конюшини й вики,
Медок несуть вони з близьких і дальніх сіл.

Я чищу вулики, обкурюю навкіл,
Лишаю восени медів запас великий,
Дивлюсь, аби хробак, отой нищитель дикий,
В захланстві не скрушив золотокрилих тіл.

Коли ж настане час летіти в світ роєві,
Не там сідає він, де мій закличний знак,
А котиться й стає аж на чужому дереві.

На тій маєтності не розживусь ніяк;
Піду поглянути в діжчини янтареві,
Але біда — мій мед забрав сусід-свояк!

Максим Богданович

СОНЕТ

В пісках Єгипту, кута зі скали,
Над хвилями синіючого Ніла,
Вісімдесят віків стоїть могила —
В горшку насіння жменю там знайшли.

Хоч зернятка засохлими були,
Іх приспана, але живуча сила
Збудилася і руна сколосила,
Здвигнула збіжжя золоті вали.

Це — образ твій, забутий рідний краю!
Розбуджена душа народна — знаю
І вірую — вже вдруге не засне,

А рине вгору з-під самого споду,
Мов джерело могутнє і ясне,
Що з тісняви пробилось на свободу.

СОНЕТ

Замерзнула вночі шпарка криниця,
Накрила джерело кора тверда.
Немає руху — крижана слюда,
Верства сніжинок зверху там іскриться.

Та все даремно, бо живе, ятриться
Під льодом струмінь, зблискує вода.
Чекай! Ще бризне хвиля молода,
Розкришиться морозу люта криця.

Цим символом являю вам себе;
В борні я серце надірвав слабе,
Та не скажу, де слів свобода й скови,

Бо кожен з вас — поет і чародій.
Самі розсійте сутінки прамови,
Душі своєї світло дайте їй.

З ЛИТОВСЬКОЇ

Юстінас Марцінкявічюс

НАТХНЕННЯ

Немов розп'яття час, надходить творчий надих,
навалюється хрест — хвилини святих тягар.
Беру його й несу, як найдорожчий дар,
і падаю під ним на гостряках нещадних.

Готовий вмерти я за синяву без хмар,
за птицю й звірину, за вишню на левадах,
за людський дух, за честь, за світ, що гине в звадах,
за радісне дитя і за його буквар.

Голгофа творчості стражданням величала!
Я падаю, встаю, а зір мій стереже
зірницю, що ряхтить — висока і яскрава!

Невже вона давно погасла? О, невже,
де палахтів огонь, там тільки крига й мрява?
Невже ця жертва й кров — то їй усе чуже?

БУТТЯ

...Уступити — древо чи травина,
не сплітати сітку, ні оброть.
Множтеся, брати! Вставай, тваринна
і рослинна сило, в повну хоть!

Мерехтить, горить, біжить лавина
форм — її нічим не побороть.
Палахтить природа вічноплинна —
одного вогню безмірна плоть.

О буття захланне, повне трути,
що даси, те забереш! З імлі
в млу йдемо вогненною тропою,

і те щастя полум'ям побути
всі ми, що збулись і проросли,
тимчасово зовемо Собою.

ТУГА

Туго божественна, здорова будь!
Ти — дня провалля й ночі піки білі,
Ти — тремкіт листя, чорних зір можуть,
Вогонь у перетомленому тілі.

З тим, що ненавиджу, з тим, що люблю,
З повітрям, із землею, із водою
Мене знаходиш, як зерно — ріллю,
І сієшся в мені сама собою.

Тебе приймаючи, в тобі тону
І вірю — з тебе, ніби з океану,
Я на поверхню впливу незнану.

Вхлинатиму, не клявши талану,
Твого племіння силу очисну,
Аж сам золою радісною стану.

Альфонсас Малдоніс

СЕРПНЕВІ СОНЕТИ

1

До берегів притислась полуднева спека,
Шукаючи остудження води й землі.
З усього світу бачиш тільки літаки малі,
Дитячі, срібні літаки, та ще лелека

Десь там ширяє гордо в синіх небесах,
Вдивляючись у висохлі й сумні шувари,
Та ще, мов кораблі перевантажені, йдуть хмари,
Обведені пухнастим шумовинням по краях.

То вийшли з берегів дзукійської озера,
Важує колесо метаморфоз
Вже зрушилося. Ще не чути гроз,
Та рухається піднебесна сфера.

Як хлине дощ вночі під блиски й гуркіт грому,
Знай — то озера повертаються додому!

2

На спаді дня несміло сонце гріє,
Мов ласка господа чи короля.
Труди! Ви ждїть, як хворі, що надїї
Не втратили. Вітри, летїть здаля!

Зір завмирає від далеких видив.
Перо згубивши, пролітає птах.
У дерево, хоч грїм його розкидав,
Заб'ється помста, мов іржавий цвях.

Чи ти відходиш, чи то я відходжу —
Ми з однієї долі. На одній
Долоні виресли. Я не пошкоджу
Пташині, бо моє сердечко в ній.

На спаді дня. На грані присмеркання.
Щезає осїнь нашого блукання.

Відходить сонце з вікон восени,
Так тихо мусить одійти й людина,
Протерлася од ліктів деревина
Стола. Сліди. Де ж руки, де вони?

Людина гляне й може так сказати,
Що через ту осінню болотню
Й сльоту не захотіла вийти з хати —
Сидить сама вночі біля вогню.

А й справді я приніс оце знадвору
Важкий, останній оберемок дров.
І дві легенди в цю печальну пору
Складаю — про життя і про любов.

Дві казки найсвятіші, без химер —
Що я коханий був, що я не вмер.

Восени, коли прийти додому,
Гибіти під хлюпання сльоти,
Як почне із золотого струму
Ліс до голих верховин рости,

Як, немов розкидана родина,
Сонм думок збереться при столі,
В грудях раптом згине холодина,
Скресне дух у сонячнім теплі.

Дивишся тоді на власні руки, —
Скільки долей, тіл, речей вони
Догикали! Гола мить. Науки
Все ж нема з цієї голизни.

І чим далі — просторінь зростає,
Що себе ховає й огортає.

Вільшаники, луги в сухім бадиллі,
Червоні лисини парів і знов луги,
Північними вітрами гнані хвилі,
Пологі, непорушні береги.

Кутів немає гострих. Спонадрана —
Дощі литовські. Все розмите, як печаль.
Вітчизна — втоптана старовина піщана,
Мечів музейних вищерблена сталь.

І вимовлене прапоетом слово
Дзукійське, рідне — на устах моїх;
І озеро, мов ранок, що казково
З душі змиває біль старий і гріх.

Каміння, гори й скруглені слова.
Гроза, що пронеслась через поля й жнива.

Ось на цих пагорбах, на цих полях ростуть
І мої руки, й шмат мого трудного хліба.
Тут батька, матері й мого друга путь —
Народження, життя і вічності садиба.

Ростуть шляхи й кущі, росте земля й вода.
Ти не пиши того, що нині серце коле.
Тут бачив ти пташат, що випали з гнізда,
Тут взяв ти в жалощі все, що живе і кволе.

Проходять тут мої й твої години, дні.
Одні — осмислені, а інші — беззмістовні.
Я вірю, що серця тріпочуть од брехні,
Як восени гаї, вогнем стражденним повні.

Ось на однім лану росте наш хліб, наш дім,
Наш цвинтар і наш світ, й кохання наше в нім.

За Даугавою дороги
 Курять. Врожай в комори йде.
 І трактори гудуть. І стоги
 Стоять, як марево руде.

І втягується дух вологи
 В легкий і ситий запах нив.
 І чути гелготання строге
 Гусей. Блакит в очах занив.

Повільно повняться криниці,
 Розтягуються вечори.
 По срібній, мерехтливій нитці
 Йде звук осінньої пори.

Вночі над містом нашим злине
 Важке ридання журавлине.

Вже віддане повільному багаттю
 Щодня гнівніше листя шелестить.
 Йому прощатись важко з благодаттю,
 Втрачати воду й сонця ясновидь.

Як на майдані в місті здвиг народу,
 Шумлять, гудуть листки в лісах Литви,—
 За мир і сонце, за повітря й воду,
 За право бути в гомоні листви.

Прощайте ж ви, дерев дочасні душі,
 Що стримували бурю й суховій,
 Ви, що померли за ліси ростущі,
 За вірну зелень на землі новій.

Ви впали, та довіку не впаде
 Води і сонця благо молоде.

ПІЗНІЙ СОНЕТ

Вже пізній вечір. Навкруги тепер —
Лиш осінь. Ліс безлистий. Тиха мжава,
Волога від мокравин та озер,
І темрява, й безмежна болотнява.

Відпочивайте, сосни і дуби,
Кремезні дерева, небес опори,
Дрібні корінчики в слідах сівби,
Пташині гнізда і звірячі нори.

В тумані світ. Не видно дальніх зір.
Та світить нам лице землі незримо.
Джерелами співає косогір,
І він той спів аж до ріки нестиме.

Все те, чого тепер не бачиш ти,
Дощем не змити, вітром не змести.

З ЛАТВІЙСЬКОЇ

Мірдаз Кемпе

ДВА СОНЕТИ
ДОЛОРЕС ІБАРРУРІ

1

Біля Леванто, на гірським узбоччі,
Мій брат поранений білів, як сніг.
Чех молоденький ніс його як міг,
Щоб не взяли фашистські поторочі.

Але навколо запалав обліг,
Вони згоріли. Спеліли очі.
Вітри змітали попіл тої ночі
Із поля, ніби куряву з доріг.

О Долорес, я знаю, що вони —
Латиш і чех — також твої сини,
Як той, що впав у сталінградським бою.

Тобі на скроні сивина лягла,
Бо з попелу синів твоїх ішла
Страшна метелиця понад тобою.

Твої слова, як громи, Ібаррурі,—
 Вмирати стоячи, не впасти ниць! —
 До світу раннього твоїх зіниць
 Встають конаючі в огненній бурі.

Ти їх благословляєш у зажурі
 І кажеш: зорі не беруть з криниць...
 А ворог пада в сором долілиць
 І не вміщається у чорній шкурі.

Ідуть колони. Ллється сталь жива,
 Під Гвадарамою горить трава.
 Криваві калабані на дорогах.

Пасіонаріє, в твоїх очах
 Вогонь від горя й смутку не зачах,
 Надія ти покривджених і вбогих.

ПЕРЕД КИМ ПРИНИЖУЄШСЯ?

Кохання чисте, перед ким це ти
 Принижуєшся? З тебе він глузує,
 А ти його все любиш, любиш всеу,
 І серце носиш, повне гіркоти.

Звеш другом деспота і зберегти
 Жадаєш те, що мучить і мордує
 Тебе. А він все відає, все чує.
 Мовчить. Лиш погляд — дотик мерзлоти.

О жінко, маєш ти для того жити,
 Щоб слабкості коритися й любити,
 Та серце не принижувать слабе.

Вдягайся в гордощі, як в діадему,
 Щоб ти могла зневажити нікчему,
 Котрий кохати здатний лиш себе.

З ЕСТОНСЬКОЇ

Маріе Ундер

ПРИКРАШАЮЧИСЬ

Цю сукню я давно не одягала —
були часи скорботності й страждань.
Тепер цвіте в душі мільйон жадань,
і музика звучить хмільна й зухвала.

Цю сукню я давно не одягала —
прийди, коханий! Де троянди грань?
Де хліб і вина наших святкувань?
Де наших зустрічей сьйниста зала?

Та чи зберіг в собі тонкий єдваб
донині пахощі люботи й зваб,
минулих радостей п'янку приміту?!

Під шовком плоть моя палахкотить,
ламається, як ваза, що вмістить
не годна більше вибухлого цвіту.

ЕКСТАЗ

Ах! Пречудове це життя земне,
жага безсмертності в могутній крові.
Клич радощів кохання, клич любові
проймає і захмелює мене.

Вже сукня з мене впала і стидне
спадає все, як одяги шовкові,
бо жінка в одязі, неначе в схові,—
нехай краса відкритістю сьйне.

Чому геліотроп так щедро пахне?
Чи нині зміниться моє життя?
Ах, я така — моя краса причахне,

п'є з мене вроду кожне почуття,
Спустошую з вікна життєву касу,
як смертниця, в котрої обмаль часу.

РОЗЛУКА

Ніжнішаем, ніжнішаем, а далі —
притулок сліз. Коштовні скарби — з вій.
Здається, підхопив нас буревій;
дихання два зійшлись в одній печалі.

Кімната погасає в тьми проваллі —
чому ж це я щасливий острів свій
покинути повинна й без надій
прощатися на скорбисму причалі?

До льодових слідів твоїх крило
поли моєї впало... о, дороги,
ми перед вітром хилимо чоло;

На вас, пригнічених, наступлять ноги
тих, що від щастя йдуть у далечінь.
Зі мною скрізь розлука, наче тінь.

ХІБА МОГЛА Б Я СПАТИ

Хіба могла б я спати, милий мій,
коли кохаю так несамовито!
Підлогу сріблом місяця залито,
ряхтіють зорі в безвісті німій.

Хіба могла б я спати, милий мій,
коли жагу розкрито й розповито,
і можу, смуткові сплативши мито,
сто щасть обняти в радості одній?!

Я чую в плоті пурпурне палання,
віддамся хвилям щастя — понесуть
і розіб'ють — це відаю зарання,

та що з того, коли палає груди
і туга тисне — ти про все забудь! —
як перша туга або як остання...

* * *

В моїй шовковій блузці — я ж не винна —
зблукали твої пальці самохить,
і розстебнулась брошка, й, наче цвіт,
відкрилася бентежна дивовина

грудей... Твій погляд — заклик і провина,
і просьба, й темна скарга, й ненасить...
Єднаймося — з мережива в ту мить —
богиня з піни — висяйнула спина.

О, як нагий оголює мене!
Неначебно в серпанковій запоні,
твое обличчя бачу я чудне,

і вражена я прагну рук твоїх —
тьмяніє світ, і між твої долоні
я потрапляю й пропадаю в них.

Айн Каалеп

МОРСЬКА ПОДОРОЖ ШЕВЧЕНКА
ДО ТАЛЛІНА

Гаральду Раяметсу

Юнак до моря поглядом приник.
Що бачить? Флот козацький. Співом ярим
гримлять човни. І в просторі безхмарім
мигає грізно блискавки язик.

Стривай же, Візантіє, незабаром
червоних півнів ти почувеш крик;
тобі віддасть шановний твій боржник
кров'ю за кров, а за вогні — пожегом!

Юнак на море дивиться... Нема
вже синяви південної на ньому,
свинцем облита блискотить корма.

Не чути пісні рідної, ні грому,
і Таллін в тумані стоїть грузькому,
земля нещасна, мовою німа...

Матс Траат

ВАЖНЯ

Мов дім покинутий, на крутогорі
стоїть важня, на дверях — колодки.
Заснуло все, лише працюють зорі
та ще вовтузяться домовики.

Там є вага — поміст, як три кімнати,
велика, горда й завжди начеку —
готова будь-який тягар підняти
і видержати правду будь-яку.

Вугілля, торф, зерно і всяку пажить,
порожній віз чи повен — все взаміт
щодня вона й без нарікання важить,
мов перед вічністю дає одвіт.

Колись і я під зиму, в люту стужу,
на ту вагу поставлю власну душу.

З ВІРМЕНСЬКОЇ

Ваан Тер'ян

СОНЕТ

Я, смерті боячись, шукав не раз
На цій блідій землі бодай краплину
Щемкого щастя й труйливого плину
Безсмертності, та марнував я час.

Вона з'явилася з небесних сфер
І над моїм життям безплідним стала —
Вогниста хмарка, ніжність досконала, —
Її побачив я й од щастя вмер.

Вона розтанула, та запалила
Вогнем прозорим у душі моїй
Життя самої смерті, повне мрій,

Де не зникає туга яснокрила,
Де ніжного страждання ненасить
І хміль од втіхи-спогаду горить.

* * *

Ніч западає темна, а з темнот
Зірниця смертовісна постає;
Моя душа, спечалена стокрот,
Ще вірить у відродження твое.

Хай гусне морок, хай летить з висот
Убивчий промінь,— відаю: проб'є
Година ранку, збудиться народ
І сам себе з кайданів розкує.

Хай гнобить п'ятьма, буду далі йти,
Син Наїрі, невпинний мандрівець,
Я йду з віками болю й гіркоти.

Скривавлений мій краю, ти — не мрець;
Тож вірою, мов сонцем, засвіти!
Священний шлях, величний твій вінець!

Єгіше Чаренц

ЧЕРВОНИЙ СОНЕТ

Поет всегда с людьми, когда шумит гроза.
Валерий Брюсов

Палає, мов кинджал, добутий з давніх піхов,
Багряне майбуття, добуте з днів старих.
Не поховати світ, що волею задихав,
Не взяти навесні ріку в закови криг.

Чого жадає ще безмисля ваше вбоге,
Скорбота вашого вмираючого дня?
Те не зруйнується від вашої тривоги,
Що оспівав поет, все інше — порохня!

Дні неблаганно йдуть, їх зблискування скорє
Нагадає шабель оголених блакить,
Коли на ворогів завзяття йде суворє.

А я, поет, ловлю натхнення мудру мить,
Зникає день за днем, а пісня все поборе:
Вона, як та стріла, в будущину летить!

З МОЛДАВСЬКОЇ

Лівіу Деляну

ЕМІНЕСКУ

Блукаючий поете, назавжди
Закоханий в ліси й озера сині,
У світ прийшов, мов Келін, з казки ти,
Щоб силу чародійну дати людині.

Тобі в часи тяжкої темноти
Призначено шукать дорогу днині
І зіркою над стягом тих зійти,
Що нищили неволі й зла твердині!

Як метеор, що згаснув на льоту,
В житті ти мав лише одну мету —
В обіймах бурі смерть — і більш нічого.

Та не на цвинтарі, у царстві тьми,
А серед зір тебе високо ми
Знаходимо безсмертного, живого!

Павел Боцу

* * *

Якби я в світло одягнутись міг,
Геть скинувши, немов одержу, тіло,
Щоб у далінь ество мое злетіло
По безконеччі світляних доріг!

Втекти від плоті, перейти поріг
Всього, що так лякало і боліло!
Ого! Тримують міцно й очманіло
І біль, і страх, і сум, і смертний гріх.

Чи пам'ятаєш, хлопчику Ікаре,
Як ти плечима врізався у хмари,
Як їх роздер, мов клопоть полотна,

Як смерть зневажив ти в своїм польоті,
Як наближався гул твоєї плоті
І глиб небес без проблиску і дна!

* * *

Душе моя, ти птицею додому
Повернешся. Це буде тільки так.
На небі палахкий залишиш знак,
Немов метеорит. Крізь даль і втому

Летітимеш на землю, нам відому
З дитинства. Боже мій, а як літак
Чи зірка тебе вдарить?! Чи навспак
Не полетиш, злякавшись бурі й грому?!

Чи не згориш як смертний простий птах
В огні небесному?! Чи ти в житах
Знайдеш мою загублену стежину?!

Чи скажеш ти на рідному лану,
Що ти була душею і людину
Носила — не пилиночку дрібну.

* * *

Подумай же про мене в цю годину —
Назустріч твоїй думі я піду,
Візьму її за руку, мов дитину,
Шляхами молодості поведу.

Світ завжди молодий. В твоїм саду
Все ті ж зірки горять. Немає впину
Життю. В його стихію молоду
Вертаймося на вік чи на хвилину.

Подумай же про мене. Ми повернем,
Ми розчаклуем ту священну мить.
Що згасла за турбот колючим терням.

До тебе йтиму, скільки буду жить —
Твої слова святі і невмирущі
Дорогу світять у камінній пущі.

З ЄВРЕЙСЬКОЇ

Ханан Вайнерман

СОНЕТ ПРО СЕБЕ

Гілками до небес тягнусь я безустану,
Корінням з-під землі я соки дістаю;
Скидаю дні журби в туманів течію,
Плечима не стаю до лютого бурану.

Я хочу на вогні плекать снагу свою
І душу берегти від нечисті, як рану;
Я краще біль прийму і поломінь багряну,
Ніж тихий супокій у ситому гною.

Люблю я глибину, а не болото броду,
І голосом дзвінким почать хотів би я
Ту пісню, що звучить, мов поклик до походу.

Хотів би знати я, що лепта є й моя
У слові, у ділах, і в майбутті народу,
І в кожній усмішці, що радістю сія.

ЛАНЦЮГ БІЛЯ ХРАМУ

При вході в божий храм напийтеся води:
Ось кран, водопровід з далекої криниці,
Та бачить люд простий, що кухоль для водиці
На ланцюгу висить: мовляв, не укради!

До церкви тихо йдуть бабусі жовтолиці,
Самітники, сліпці, монахи і діди,
Ім кухоль, наче дзвін, видзвонює завжди:
«О, не крадіть мене, раби господні ниці!»

Господня заповідь прикута до стіни,
Всевишній, подивись, високо оціни
Апостолів своїх жирнющих, мов опухлих...

Одначе гріш ціна тій заповіді так:
Тож віри вже нема в самих твоїх служак
У те, що не вкрадуть з-під церкви ржавий кухлик!

ТРЯСОВИНА

У дебрі лісовій трясовина
В іржавий мох захована, глибока.
Вночі сова тут стогне жовтоока,
Дубіє з жаху дика звірина.

Сам лісовик сюди не робить кроку,
Немає тут стежини до багна.
Землі і підземелля тут війна
Іде одвічна, вперта і жорстока.

Одначе трясовиці не страшні,
Бо не усе те гниль, що у плісні,
І не усе те чисте, що прозоре...

Народжується в цій трясовині
У клетоті, в змаганні, у борні
Ріка, що безупинно живить море!

З АВАРСЬКОЇ

Расул Гамзатов

* * *

На святі виноградаря в Дербенті
Я був і слухав пісню про лозу.
Як виноградини, твої зелені очі
Знадливо сяяли в душі моїй.

В Японії я був на святі вишні;
Пелюстки ніжні славили співці.
А я, стужившись, мила, за тобою,
В уяві цілував твої уста.

З болгарами на празнику троянди
Я вина пив, хвалив олійки руж.
А подумки до тебе я летів,

Пригадував, хмеліючи від згадки,
Як на світанку ти виходиш з моря,
Идеш по рожевій мереж'янци хвиль.

ПРО АВТОРІВ

Данте Аліґієрі
(1265—1321)

Великий італійський поет. Автор «Божественної комедії» (1307—1321), в якій відбито прикметні риси перехідної доби від середньовіччя до Відродження. Давши грандіозну картину загробного світу в душі християнського вірування, Данте зосередив свою увагу не на потойбічному, а на земному житті людей.

Франческо Петрарка
(1304—1374)

Великий італійський поет, один з найвидатніших представників гуманізму епохи Відродження. Родоначальник нової європейської поезії. Автор «Канцоньєре» (остання редакція — 1366), книги інтимної лірики, де звучать і політичні мотиви.

Мікеланджело Буонарроті
(1475—1564)

Великий італійський скульптор, живописець, архітектор і поет, один з найбільших митців епохи Відродження. Сонети Мікеланджело вражають таким же монументалізмом, як і його творіння в малярстві, храмову будівництво та скульптурі.

Торквато Тассо
(1544—1595)

Великий італійський поет. Автор поеми «Звільнений Єрусалим» (1580), в якій відбилась криза ідеалів доби Відродження. З його іменем пов'язаний відхід від традицій петраркізму й анакреонтичної поезії, перехід від ренесансу до барокко.

Умберто Саба

(справжнє прізвище — Полі, 1883—1957)

Видатний італійський поет. Його творчість відзначається філософськими мотивами, багатством ритміки римованого й білого вірша. Останні книжки Сабі сповнені громадянського звучання, в них викривається фашизм, звучить антивоєнний протест.

Луїс де Камоєнс

(Луїш ді Камоїнш, 1524—1580)

Великий португальський поет. Автор поеми «Лузіади» (1572), яка стала національним епосом португальського народу, сприяла розвитку реалістичного напрямку в літературі епохи Відродження. В сонетах Камоєнса, які здебільшого навіяні нещасливою любов'ю, — сильне відчуття дисгармонії світу, зневага до придворного фальшивого сановництва.

Мігель де Сервантес

(Мігель де Сервантес Сааведра, 1547—1616)

Великий іспанський письменник. Автор славетного роману «Дон Кіхот» (1602 — перша частина, 1615 — друга). Творчість Сервантеса належить до вершинних досягнень літератури епохи Відродження.

Франсіско де Кеведо

(Франсіско де Кеведо-і-Вільєгас, 1580—1645)

Великий іспанський прозаїк і поет. Автор сатиричного роману «Історія життя пройдисвіта Пабло» (1636). Творчість Кеведо за провідними мотивами й настроями належить до барокко.

Педро Кальдерон

(Педро Кальдерон де ла Барка Енао де ла Барреда-і-Ріаньйо, 1600—1681)

Великий іспанський драматург і поет. Яскраві картини беззаконня і соціального гноблення, намальовані ним, зокрема, в п'єсі «Саламейський алькальд» (1645), зробили його твори актуальними й нині. Творчість Кальдерона є завершеним втіленням іспанського барокко, ренесансна віра в людину чергується в нього з поглядом на людське ество як на вічне джерело зла й жорстокості.

Антоніо Мачадо
(Антоніо Мачадо-і-Руїс, 1875—1939)

Видатний іспанський поет. Писав також прозові й драматичні твори. Активний прибічник республіканської Іспанії.

Федеріко Гарсія Лорка
(1898—1936)

Великий іспанський поет і драматург. Один із найпопулярніших поетів ХХ століття. Найвідоміші твори — збірка «Циганський романсеро» (1928), драми «Криваве весілля» (1933), «Єрма» (1934), «Дім Бернарди Альби» (1936). Розстріляний фашистами. Уціліла сонетна спадщина Лорки майже вся представлена в нашому виданні.

Хосе Марія Ередіа
(1803—1899)

Видатний кубинський поет-романтик, один із основоположників національної поезії Куби. Учасник боротьби проти іспанського колоніального панування.

Хосе Марті
(1853—1895)

Великий кубинський поет, прозаїк, публіцист, політичний діяч, керівник національно-визвольної боротьби народу Куби проти іспанського поневолення. В творчості — передвісник і натхненник сучасних світових досягнень латиноамериканської літератури. Видатний стиліст і реформатор іспанської літературної мови.

Ніколас Гільєн
(нар. 1902 р.)

Видатний кубинський поет і громадський діяч. В творчості помітні впливи афрокубинського фольклору. Лауреат Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» (1954).

Педро де Ораа
(нар. 1931 р.)

Кубинський поет і перекладач, один із тих письменників, що їх виховала соціалістична революція на Кубі. Перекладає з болгарської та російської.

Габрієла Містраль
(справжнє ім'я та прізвище — Лусіла Годой Алькаяга, 1889—1957)

Видатна чилійська поетеса і громадська діячка. Одна з перших книжок — «Сонети смерті» (1914). Глибоко

закорінена в індіанський фольклор, поезія Містраль — сповідь бунтарського духу, що виявляє думки й почування споконвічних жителів Латинської Америки, покликаних до історичної діяльності. Лауреат Нобелівської премії (1945).

Пабло Неруда
(справжнє ім'я та прізвище — Нефталі Рікардо Рейес 1904—1973)

Великий чилійський поет. Борець за національне визволення народів Латинської Америки. Його творчість — одне з найоригінальніших і вершинних явищ світової літератури ХХ століття. Лауреат премії Всесвітньої Ради Миру (1950), міжнародної Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» (1959) та Нобелівської премії (1971).

Сесар Вальєхо
(1892—1938)

Видатний перуанський письменник. Автор відомого роману «Вольфрам» (1931), де змальовано пробудження революційної свідомості робітників, експлуатованих американськими монополіями в Перу. Трагічна за своєю суттю поезія Вальєхо, сповнена антибуржуазними настроями, — одне з найяскравіших явищ літератури Латинської Америки.

Рубен Даріо
(справжнє ім'я та прізвище — Фелікс Рубен Гарсія Сарм'єнто, 1867—1916)

Видатний нікарагуанський поет. Вихований на традиціях романтизму й французького парнасізму. Відіграв помітну роль в історії іспаномовної поезії як творець, що відобразив складні й болісні духовні шукання своєї доби; реформатор поетичної мови.

П'єр де Ронсар
(1524—1585)

Видатний французький поет епохи Відродження. Глава літературної групи «Плеяди», відіграв виняткову роль у формуванні французької літературної мови. Поступово подолав вплив петраркізму, присвятивши цикли сонетів звичайній селянській дівчині Марії Дюпен. Його любовна лірика вплинула на розвиток усієї європейської поезії.

Жоашен Дю Белле
(1522—1560)

Видатний французький поет епохи Відродження. Один із керівників і членів «Плеяди», автор її маніфесту «Оборона й прославлення французької мови» (1549). Найкращий твір Дю Белле — цикл сонетів «Жалі», де відбилися його італійські враження — туга за батьківщиною, критичне ставлення до католицького Риму, осуд воєн, оптимістичний погляд у будущину.

Жерар де Нерваль
(справжнє прізвище — Лабрюні, 1808—1855)

Французький поет-романтик. Автор ліричних новел, фантастичних оповідань, оперних лібретто, численних перекладів з німецької літератури.

Шарль Леконт де Ліль
(1818—1894)

Видатний французький поет і громадський діяч-республіканець. Учасник революції 1848 року. Лідер парнаської групи поетів, для яких програмною була його книжка «Античні вірші» (1852). Пристрасний критик та викривач буржуазної моралі і разом з тим — проповідник ідеї «чистого мистецтва».

Жозе Марія де Ередіа
(1842—1905)

Видатний французький поет іспано-кубинського походження. Послідовний представник парнаської школи, учень Леконта де Ліля, званий «королем сонетярів». Єдина його книжка «Трофеї» (1893) вміщує 118 сонетів. «Парнаські» принципи скульптурно точної, живописно пластичної поезії знайшли в «Трофеях» досконале втілення.

Шарль Бодлер
(1821—1867)

Видатний французький поет, автор книжки «Квіти зла» (1857). В деяких своїх художніх та публіцистичних творах виступав з антибуржуазних бунтарських позицій. Визнаючи неподоланність потворства й зла, Бодлер певною мірою естетизує виразки й гниль капіталістичного міста. Відчай поета має виразно соціальне походження.

Артюр Рембо
(1854—1891)

Видатний французький поет. Автор викривальних, антибуржуазних поезій. Присвятив Паризькій Комуні ряд

віршів, що стали шедеврами політичної лірики. Справив значний вплив на становлення поезії символізму.

Гійом Аполлінер
(справжнє ім'я та прізвище — Гійом Аполлінарій Костровицький, 1880—1918)

Видатний французький поет. Формальне експериментаторство у творах Аполлінера дозволяє вважати його одним із засновників різних модерністських течій у мистецтві — кубізму, футуризму, сюрреалізму. Але творчість Аполлінера глибока й складніша за будь-яку течію модернізму. Їй притаманні сатиричні, реалістичні мотиви. Вона мала значний вплив на передову західноєвропейську поезію ХХ століття.

Робер Деснос
(1900—1945)

Один з найвидатніших французьких поетів, який від сюрреалізму перейшов до класичної традиції. Під час гітлерівської окупації працював у підпільній пресі, був активним учасником руху Опору. Помер невдовзі після виходу з фашистського концтабору.

Біраго Діоп
(нар. 1906 р.)

Сенегальський письменник і фольклорист. Пише французькою мовою. Автор фантастичних і сатиричних казок, створених за фольклорними мотивами.

Едмунд Спенсер
(бл. 1552—1599)

Визначний англійський поет епохи Відродження. Автор численних сонетів, елегій, гімнів. Найвидатніший твір — незакінчена романтично-алегорична поема «Королева фей» (1590—1596).

Вільям Шекспір
(1564—1616)

Великий англійський драматург і поет. Його творчість — одна з вершин літератури епохи Відродження. Динаміка трагедій і комедій Шекспіра відбиває бурхливий характер його доби, що була прологом до англійської буржуазної революції. Вперше у світовій літературі Шекспір подає характери, які перебувають у невпинному, глибокому й закономірному розвитку. Сонети Шекспіра, оригінальні за формою, належать до найвидатніших творів цього жанру.

Джон Донн
(1573—1631)

Один із найвидатніших поетів англійського барокко. Його творчість відзначається ідейною суперечливістю та ускладненою образністю. Значна частина віршів написана на релігійну тематику.

Джон Мільтон
(1608—1674)

Великий англійський поет. Учасник і видатний публіцист англійської буржуазної революції. Його творчість прийнята громадянським та політичним пафосом, напруженим драматизмом. Найвідоміші твори — епічні поеми «Втрачений рай» (1667), «Повернений рай» (1671).

Вільям Вордсворт
(1770—1850)

Видатний англійський поет-романтик старшого покоління. Належав до так званої «озерної школи» англійського романтизму. Рішуче відкидав конвенціоналізм у тогочасній поезії, стояв за її зближення з фольклором. Мав значний вплив на творчість сучасних йому поетів та на розвиток літератури Англії. Його суспільно-філософські, релігійні, естетичні погляди відзначаються складністю та суперечливістю.

Семюель Тейлор Кольрідж
(1772—1834)

Видатний англійський поет-романтик, філософ, прихильник умоглядної поезії. Новатор у галузі поетичної форми.

Джордж Гордон Байрон
(1788—1824)

Великий англійський поет, один із найпопулярніших виразників романтичного світовідчуття. Справив помітний вплив на розвиток усієї європейської поезії XIX століття.

Джон Кітс
(1795—1821)

Видатний англійський поет-романтик. Гуманізм, матеріалістичне розуміння природи, протест проти англійського буржуазно-дворянського суспільства наближають Кітса до революційних романтиків.

Генрі Лонгфелло
(1807—1882)

Видатний американський поет-романтик, учений-філолог, перекладач. Розвинув жанр великої епічної поеми. Най-

краща з них — «Пісня про Гайявату» (1855) — принесла йому світову славу. В американську поезію ввів нові віршові розміри — гексаметр та чотиристопний хорей з жіночою римою, запозичений з карело-фінського епосу «Калевала», який він переклав.

Едгар Аллан По
(1809—1849)

Американський письменник. Один із творців жанру психологічного, детективного, гостросюжетного оповідання. Його поетична творчість — вершинне досягнення американського романтизму. Її особливості — потяг до фантастичного, незвичайного, трагічний розлад між людиною та дійсністю.

Роберт Фрост
(1857—1963)

Класик американської поезії XX століття. Поет-філософ. пейзажист. Головна тема його творчості — природа і життя трудового люду Нової Англії.

Андреас Гріфіус
(1616—1664)

Німецький поет і драматург. Його поезії властивий песимізм, пов'язаний з усвідомленням занепаду Німеччини після Тридцятилітньої війни (1618—1648). Автор історичних трагедій в дусі літератури барокко. Ввів у німецьку драматургію героїв третього стану, засновник «міщанської» драми.

Йоганн Вольфганг Гете
(1749—1832)

Великий німецький письменник і мислитель, видатний представник епохи Просвітництва. Його творчість, яка вражає ідейно-тематичним багатством, жанрово-стильовою розмаїтістю, відіграла виняткову роль у розвитку німецької і всієї європейської літератури. Найбільше художнє досягнення Гете — драматична поема «Фауст» (1773—1831).

Генріх Гейне
(1797—1856)

Великий німецький поет і публіцист, революціонер-демократ, невтомний борець проти реакції. Вперше в світовій літературі викрив націоналізм і мілітаризм як найлютіших ворогів демократії. Вплинув на розвиток революційних тенденцій у всій європейській літературі.

Стефан Георге
(1863—1933)

Німецький поет, видатний представник символізму. Розвинув музичні можливості німецького вірша. Поезії Георге властивий культ краси, пошук абсолютних моральних цінностей, його поетика відзначається особливою складністю, мова сповнена архаїки, орфографія далека від нормативної.

Йоганнес Бехер
(1891—1958)

Видатний німецький письменник, літературознавець, громадський діяч НДР. Рання творчість позначена впливом експресіонізму. Активний антифашист, викривач мілітаризму, борець за мир. Бехер вважав сонет головною формою поезії, часто звертався до нього. В роботах з поезики захищав класичні форми вірша, протиставляючи їх авангардистській поезії. Лауреат міжнародної Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» (1952).

Бертольт Брехт
(1898—1956)

Видатний німецький поет, драматург, прозаїк, публіцист, теоретик мистецтва. Один із засновників німецької літератури соціалістичного реалізму. Створив теорію «епічного театру», який апелює не до почуття, а до розуму глядачів. У своїй поезії довів форму до високої досконалості, поєднуючи традиції фольклору та класичної літератури.

Гуго фон Гофмансталь
(1874—1929)

Австрійський письменник, найвидатніший представник неоромантизму і символізму в австрійській літературі. Особливості творів — звернення до світу «чистого мистецтва», культ краси, проповідь гедонізму.

Райнер Марія Рільке
(1875—1926)

Видатний австрійський поет. Особливе значення для нього мали дві поїздки в Росію (1899 і 1900), де він зустрівся з Львом Толстим. Пробирав писати по-російськи, переклав «Слово про Ігорів похід». Поезія Рільке відзначається глибиною думок, емоційною силою, ритмічною та інтонаційною розкованістю, музичністю. Серед його най-

кращих творинь — «Сонети до Орфея» (1923), книжка, де підноситься мистецтво як один із найсильніших облагоджуючих світ і людину чинників.

Георг Траклъ
(1887—1914)

Австрійський поет. Був майже невідомий за життя; інтерес до його творчості зріс у 60-х роках нашого століття. Лірика Траклъ сповнена драматизму, напруженості, постійного бажання подолати страх, самотність, смерть.

Готфрід Келлер
(1819—1890)

Видатний швейцарський письменник. Писав німецькою мовою. Один із плеяди поетів, що брали участь у революції 1848 року. Виступав проти аристократії, захищав права народних мас. Романи та оповідання Келлера написані в реалістичній манері, сповнені демократичного пафосу.

Генрік Ібсен
(1828—1906)

Великий норвезький драматург. Його творчість належить до вершин реалістичної драматургії XIX століття. Драматургія Ібсена в світовому масштабі вплинула на формування передового театру. Автор політичних та історико-філософських віршів.

Інгер Гагеруп
(нар. 1905 р.)

Норвезька поетеса, активний борець проти фашизму. Знана в Радянському Союзі. В російському перекладі виходили її книжки, зокрема, «Стихотворення» (Москва, 1957).

Улав Г. Гауге
(нар. 1908 р.)

Один із найсвоєрідніших ліриків у сучасній норвезькій літературі. Його улюблена тема — суворі північна природа й життя селян.

Дюла Югас
(1883—1937)

Видатний угорський поет. В ранній творчості помітний вплив символізму. Один із найактивніших захисників робітничого класу, борець за соціальну справедливість.

Аттіла Йожеф
(1905—1937)

Видатний пролетарський поет Угорщини. Гостра політична лірика Йожефа належить до значних явищ світової поезії.

Дюла Йеш
(нар. 1902 р.)

Видатний угорський письменник, автор багатьох романів і поетичних збірок. Провідний мотив творчості — вірність народові, патріотизм, героїка трудових людей.

Михаїл Емінеску

(справжнє прізвище — Емінович, 1850—1889)

Великий румунський поет-романтик. Його творчість перейнята громадянським пафосом, роздумами про сутність історії та людського життя. Перший у румунській і один з перших в європейській літературі звернувся до теми пролетаріату.

Тудор Аргезі

(справжнє ім'я та прізвище — Йон Теодореску, 1880—1967)

Видатний румунський письменник. Виступав з антиклерикальною та антибуржуазною публіцистикою. Одна з головних тем його творчості — боротьба за утвердження соціалістичного гуманізму.

Весна Парун

(нар. 1922)

Відома хорватська поетеса. Майстер ліричного вірша. Серед її численних книжок — збірка «Сто сонетів» (1972).

Йован Дучич
(1871—1943)

Визначний сербський поет і есеїст. Один із представників символізму в сербській літературі. Його поезії притаманний тонкий психологізм, викінченість форми.

Десанка Максимович

(нар. 1898 р.)

Видатна сербська письменниця. Реалістична манера письма, простота вислову й глибина думки — характерні ознаки її поезії. За переклади творів Лесі Українки їй присуджена премія імені Івана Франка (1982).

Бранко Мілкович
(1934—1961)

Видатний сербський поет. Його творам притаманна ускладнена метафоричність і витончена пластика.

Франце Прешерн
(1800—1849)

Видатний словенський поет-романтик. Має величезні заслуги в розвитку словенської літературної мови. Його сонети відбивають трагедію гуманної душі в експлуаторському суспільстві.

Кирил Христов
(1875—1944)

Болгарський поет і перекладач. Тривалий час перебував у еміграції, був викладачем Лейпцигського університету (1923—1930) і Карлового університету в Празі (1930—1938). Його найкращі твори написані на рубежі XIX і XX століть.

Димитр Пантелєв
(нар. 1901 р.)

Болгарський поет. Провідні мотиви його творів — захоплення красою рідної землі, будівництво нового, соціалістичного суспільства в Болгарії.

Атанас Далчев
(1904—1978)

Визначний болгарський поет. Кількісно невелика, але надзвичайно відшліфована й глибока думками, його творчість здобула широке визнання й за межами Болгарії.

Димитр Методієв
(нар. 1922 р.)

Визначний болгарський поет. Його творчість пристрасно партійна, філософська, злободенна за змістом, мужня за темпераментом. За переклад «Кобзаря» Т. Шевченка йому присуджена премія імені Максима Рильського (1974).

Іван Давидков
(нар. 1926 р.)

Видатний болгарський письменник. Перша збірка — «Українець з білою гармонією» (1951). Повісті і романи Давидкова відзначаються поетичністю, поезія вражає свіжістю образів і глибиною проникнення в людські по-

чування. Має поважні заслуги перед нашою республікою як популяризатор і блискучий перекладач української радянської поезії.

Якуб Барт-Цішинський
(1855—1909)

Видатний поет і громадський діяч, класик літератури серболужицького народу.

Юрій Млиньк
(нар. 1927 р.)

Серболужицький поет, прозаїк, науковець, громадський діяч. Автор перекладу «Заповіту» Т. Шевченка.

Ян Коллар
(1793—1852)

Визначний чеський та словацький поет, вчений, діяч культури. Для його творчості характерна пристрасна проповідь братерства між слов'янськими народами.

Карел Гінек Маха
(1810—1836)

Визначний чеський поет-романтик. Лагідний ліризм, елегантність — прикметні риси його поезії.

Ярослав Врхліцький
(справжнє ім'я та прізвище — Еміль Фріда,
1853—1912)

Визначний чеський письменник. Видав понад вісімдесят поетичних збірок. Про його творчість І. Франко 1899 року написав статтю, яка закінчується словами: «Чеська нація справедливо може бути горда на такого поета».

Антонін Сова
(1864—1928)

Видатний чеський письменник. Майстер пейзажної лірики. Ввів у чеську поезію вільний вірш. Його творчості притаманні філософські роздуми про суть життя й смерті.

Іржі Волькер
(1900—1924)

Видатний чеський революційний поет, практик і теоретик пролетарського мистецтва. Вплинув на розвиток чеської літератури як один з творців соціалістичної естетики.

Вітезслав Незвал
(1900—1958)

Поруч із Франтішеком Галасом (1901—1949) — найвидатніший чеський поет ХХ століття. Писав також прозу

й поезії. В молодості — один із теоретиків «поетизму», згодом став одним з провідних революційних письменників сучасності. Постійно звертався до класичних форм, модернізував сонет, про що свідчить і книжка «100 сонетів рятівниці вічного студента Роберта Давида» (1937).

Олдржіх Виглідал
(нар. 1921)

Відомий чеський поет. Провідна тема його творчості — звеличення людей праці.

Павол Орсак-Гвездослав
(справжнє прізвище Орсак, 1849—1921)

Один із найбільших поетів Словаччини. Його лірика розширила ідейно-тематичні обрії словацької літератури до європейських масштабів. «Криваві сонети», написані 1914 року, — це і сьогодні актуальне викриття націоналістичного самолюбства як однієї з причин війни, затравування «світової бойні» як злочину проти людства.

Войтех Мигалік
(нар. 1926 р.)

Видатний словацький поет, перекладач, громадський діяч. Його творчість відбиває зміни в соціальному й духовному бутті народу, обумовлені будівництвом соціалізму. Глибокий поетичний аналіз людських почувань — прикметна риса однієї з найкращих його збірок — «Сонети для твоєї самотності» (1966).

Ян Бузаші
(нар. 1935 р.)

Словацький поет і перекладач. Відзначився книжками «Рік» та «Сонетяр», в яких по-новому осмислив найбудишніші і найнеобхідніші для людського життя речі.

Любомир Фелдек
(нар. 1936 р.)

Словацький поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, громадський діяч. Великою популярністю користуються його твори для дітей. Цікавим явищем є його статті з теорії й практики художнього перекладу. Серед багатьох перекладних книжок видав зокрема вибрані твори Б. І. Антонича («Зачарований поганин», Кошице, 1976).

Миколай Семп-Шажинський
(1550—1581)

Польський поет, автор книжки «Ритми, або Польські вірші» (видана посмертно 1601 р.). Для його творів характерне поєднання життєлюбних настроїв з містичними.

Ян Анджей Морштин
(1613—1693)

Один із найхарактерніших представників поезії польського барокко. Його творчості властиві ефектність образної мови, урочистий стиль.

Адам Міцкевич
(1798—1855)

Великий польський поет і діяч національно-визвольного руху, представник революційного романтизму. За висловом Лесі Українки, його творчість — «чудовий приклад сполучення найбільш високої поезії і пристрасної публіцистики». Сонетна творчість на Україні починалася з перекладу його вірша «Акерманські степи», який здійснив О. Шпигоцький (1830).

Ципріян Каміль Норвід
(1821—1883)

Видатний польський поет, художник і скульптор. Співець людяності, свободи й братерства. Його поезія належить до найвищих досягнень польської літератури.

Ян Каспрович
(1860—1926)

Польський поет і перекладач. В ранній творчості — борець за демократичні ідеали.

Казимеж Пшерва-Тетмаєр
(1865—1940)

Один із представників польського модернізму. Співець природи Татр, автор оповідань і драм з життя гуральського краю.

Леопольд Стафф
(1878—1957)

Один із найвидатніших польських поетів ХХ століття. Розвинув класичні традиції польської літератури, зокрема, реалізм і тяжіння до строгої форми. Перекладав античних та італійських письменників.

Ярослав Івашкевич
(1894—1981)

Видатний польський письменник. Народився на Україні в селі Кальник (нині Вінницька обл.), вчився в Київському університеті. Працював у всіх літературних жанрах. Найсильніше його талант виявився в оповіданнях. Творчість Івашкевича — одне з найвизначніших явищ сучасної світової літератури. Лауреат міжнародної Ленінської премії «За зміцнення миру між народами» (1970).

Антоній Слоніmsький
(1895—1976)

Польський поет і перекладач, активний антифашист. Перша книжка — «Сонети» (1918). Серед численних перекладних робіт — твори В. Маяковського.

Казимеж Анджей Яворський
(1897—1973)

Польський поет і перекладач. Особливо багато перекладав з російської та української поезії, зокрема, твори Т. Шевченка, П. Тичини, М. Рильського.

Станіслав (Свен) Чахоровський
(нар. 1920 р.)

Польський поет і актор. В роки фашистської окупації керував у Варшаві підпільним театром «Свен» (звідси його псевдонім). Серед його книжок — «Сума сонетів» (1967).

Богдан Дроздовський
(нар. 1931 р.)

Польський поет і перекладач. В його творчому надбанні — переклади з англійської, російської та української літератур, зокрема, твори Т. Шевченка, М. Зерова, М. Рильського.

Станіслав Грохов'як
(1934—1976)

Польський поет. В перших книжках відчутна авангардистська орієнтація. З часом перейшов до реалістичної, прозорої образності.

Олександр Пушкін
(1799—1837)

Великий російський поет і прозаїк, родоначальник нової російської літератури, творець російської літературної

мови. В його творчості перепліталися класицистський, романтичний і реалістичний літературні напрями. Все, що являє гордість російської літератури, певним чином зв'язане з Пушкіним або походить від нього.

Інокентій Анненський
(1856—1909)

Російський поет і перекладач. Тонкий лірик, вплинув на розвиток російської поезії початку ХХ століття. Повністю переклав трагедії Евріпіда. Перекладав також численні твори французьких парнасців і символістів.

Вячеслав Іванов
(1866—1949)

Російський поет, перекладач, драматург та історик. Один із теоретиків російського символізму. Переклав твори Данте, Петрарки та інших італійських письменників.

Іван Бунін
(1870—1953)

Видатний російський письменник. Один із найкращих стилістів, майстрів психологічної новели, вирізняється надзвичайною пластикою і метафоричністю письма.

Валерій Брюсов
(1873—1924)

Видатний російський поет і перекладач, філолог. На рубежі століть — один з провідних діячів символізму в Росії. Проте серед символістів Брюсов виділявся раціоналізмом і ясністю письма.

Осип Мандельштам
(1891—1938)

Відомий російський поет, перекладач і літературознавець. Вихований на традиціях символізму, деякий час належав до акмеїстів. Йому властива думка про високе значення особистості художника, для якого творчість є «усвідомленням своєї правоти».

Арсеній Тарковський
(нар. 1907 р.)

Відомий російський радянський поет і перекладач. Утвердження неподільності світу, духовної єдності людини з минулим і сучасним — головна прикмета його творчості.

Михайло Дудін
(нар. 1916 р.)

Відомий російський поет і перекладач. Як митець сформувався на фронтах Великої Вітчизняної війни. Його творчості притаманна простота і ясність.

Янка Купала
(справжнє ім'я та прізвище — Іван Луцевич,
1882—1942)

Один із основоположників нової білоруської літератури. Демократична поезія Купали сформувалася на ґрунті художніх традицій білоруського народу, а також інших братніх слов'янських народів.

Максим Богданович
(1891—1917)

Видатний білоруський поет-демократ, літературознавець, перекладач. Перекладав зі слов'янських мов, написав ряд статей, зокрема, про Т. Шевченка та І. Франка.

Юстінас Марціняквічюс
(нар. 1930 р.)

Відомий литовський радянський письменник. Віддає увагу проблемі духовного формування людини. Публіцистичність, ліризм і філософські роздуми в його творах зливаються в єдине ціле.

Альфонсас Малдоніс
(нар. 1929 р.)

Відомий литовський радянський поет. Його творчості властива несподівана, свіжа образність, широкий підхід до проблем духовного розвитку людини.

Мірдаз Кемпе
(1907—1974)

Відома латвійська радянська поетеса й перекладачка. Щирість і неповторність образного малюнку — характерні ознаки її письма.

Маріє Ундер
(1883—1980)

Естонська поетеса і перекладачка. Жила в Швеції. Туга за батьківщиною — основний мотив її творчості.

Айн Каалеп
(нар. 1926 р.)

Відомий естонський радянський поет, перекладач, драматург і літературознавець. Серед його численних перекладів з багатьох мов — твори Т. Шевченка.

Матс Траат
(нар. 1936 р.)

Відомий естонський радянський письменник. Автор широко знаного роману «Танець навкруг парового котла» (1976) та багатьох поетичних збірок. Один із найяскравіших талантів у сучасній естонській літературі.

Ваан Тер'ян

(справжнє прізвище — Тер-Григор'ян, 1885—1920)

Вірменський письменник і громадський діяч. Патріотичний мотив — провідний для його творчості.

Єгіше Чарени
(1897—1937)

Видатний вірменський радянський поет, один із зачинателів радянської вірменської літератури.

Лівіу Деляну

(справжнє ім'я та прізвище — Ліпа Клігман, 1911—1967)
Молдавський радянський поет.

Павел Боцу
(нар. 1933 р.)

Відомий молдавський радянський письменник. Його лірика належить до найвищих досягнень сучасної молдавської літератури.

Ханан Вайнерман
(1902—1980)

Відомий єврейський радянський поет. Народився і прожив життя на Україні. Три книжки Вайнермана вийшли в перекладі українською мовою.

Расул Гамзатов
(нар. 1923 р.)

Відомий аварський радянський поет і прозаїк. Співець любові до матері й до рідної землі. «Сонети» — одна з численних його поетичних книжок.

ПРИМІТКИ

- с. 10. «*Vita nova*» — «Нове життя» (лат.) Це перша книжка Данте (1292), яку можна вважати й першою автобіографічною повістю в європейській літературі. Написана віршами й прозою. Тут оспіваний ідеал жінки — Беатріче, образ якої в світовій літературі став символом цнотливості, скромності і вроди.
- с. 18. Амур або Купідон (Ерот) — в античній міфології син Афродіти, бог кохання.
- с. 24. «*Цезар дав мені свободу — не руш мене!*» — «Не чіпай мене, я — власність Цезаря», — було написано на нашійнику оленя, знайденого по смерті Цезаря. Петрарка згадує цю легенду, щоб передати чистоту своєї донни. Лаура померла в 34 роки — «*схайнуло сонце полудня*»; зникнення сарни — це смерть Лаури. Падіння у воду — образ поетичних плачів за коханою. (Прим. з італійського видання).
- с. 33. «*Забувши матері своєї храми у Пафосі і Кнідосі...*» — Мова йде про Афродіту, богиню кохання, чиї храми були в містечку Пафосі на Кіпрі і в стародавньому місті Кнідосі в Малій Азії. За античною міфологією, Афродіта народилася з морської піни біля Пафоса.
- с. 38. «*Слова високі й ніжні, мов блакить...*» — Цей сонет — іронічна відповідь на твір маловідомого португальського поета (можливо, Жоана Лопеса Лейтана), в якому вихваляється талант Камоенса. І покрена — в грецькій міфології джерело натхнення, яке виникло від удару копита крилатого коня Пегаса на горі муз Геліконі. Те жу (ісп. Тахо) — найбільша ріка Португалії.

- Мантуя — місто в північній Італії, де народився Вергілій.
Мнемозіна — в античній міфології богиня пам'яті, мати дев'яти муз.
- с. 55. Сорія — провінція в Іспанії.
Дуеро — річка в Іспанії.
- с. 62. Філомела — в грецькій міфології дочка афінського царя Пандіона. Чоловік її сестри Прокни Терей збезчестив Філомелу і відрізав їй язик. Боги обернули її в солов'я.
- с. 65. Альбеніс Ісаак (1860—1909) — іспанський композитор.
- с. 67. Аполлон (Феб) — в античній міфології син Зевса й богині Лето (Латони), один із найважливіших богів, опікун мистецтва.
- с. 71. «10 жовтня» — один із перших творів молодого Хосе Марті, яким він привітав початок національно-визвольної війни на Кубі (10 жовтня 1868 року).
- с. 75. Баральт Аделаїда — кубинська емігрантка, сподвижниця Хосе Марті.
- с. 76. Сікейрос Давид-Альваро (1896—1974) — мексиканський художник, один із основоположників монументального малярства.
- с. 80. Еразм із Роттердаму (Роттердамський Еразм, 1466 або 1469—1536) — учений-гуманіст епохи Відродження.
- с. 90. «Європа на божественнім бичу» — за античною міфологією, фінікійська царівна, в яку закохався Зевс; обернувшись у бика, він перевіз її через море на острів Крит.
Ясон — за грецькою міфологією, син царя Есона; щоб повернути батькові його втрачені багатства, плавав на кораблі *Арго* по золоте руно до Колхиди.
- с. 91. Венера Мілоська — статуя Афродіти, знайдена в містечку Мілосі 1820 року.
- с. 101. Стікс — за грецькою міфологією, найбільша ріка підземного царства померлих.
Титани — за грецькою міфологією, божества старшого покоління, діти Урана і Геї (Землі).
Уран — уособлення неба, одне із найдавніших божеств грецької міфології.
- с. 102. Артеміда (Діана) — в античній міфології богиня мисливства, покровителька звірів.
- с. 103. Рея — за грецькою міфологією, Кроносова дружина, мати Зевса.
Ереб — за грецькою міфологією, найтемніша частина в підземному царстві померлих Аїді.
- с. 104. Гібла — назва кількох стародавніх міст на Сіцилії, а також південного схилу гори Етни.
Сіракузи — місто на Сіцилії.
- с. 105. Секстій Квінт (I ст. до н. е.) — римський філософ-стоїк, піфагорієць, заснував філософську школу в Римі.
Фавн — за грецькою міфологією, козлоного істота, що живе в лісі.
- с. 106. «Антоній і Клеопатра» — Марк Антоній (82—30 рр. до н. е.), римський політичний і військовий діяч, сподвижник Цезаря. 37 р. до н. е. одружився з Клеопатрою (69—30 рр. до н. е.), останньою царицею Єгипту з династії Птолемеїв. Флот Антонія був розбитий армією Августа Октавіана.
- с. 110. Сукуба — за середньовічною демонологією, нечистий дух в жіночій подобі.
Мінтурнські болота — болота в Лаціумі на березі річки Ліріс.
- с. 111. Кібела — фригійська богиня, володарка гір і лісів, покровителька плодючості; ввійшла пізніше в грецьку міфологію.
- с. 112. Гаварні Поль (1804—1866) — французький художник.
Леді Макбет — героїня трагедії Шекспіра «Макбет», уособлення жорстокості й владолубства.
Есхіл (бл. 525—456 рр. до н. е.) — давньогрецький драматург, «батько трагедії».
«...дитя Буонарроті, Ноче...» — мова йде про статую Мікеланджело, яка символізує ніч.
- с. 126. «Amoretti» — (від італ. amoretto — хвилинка захоплення) — книжка любовних поезій Едмунда Спенсера.
- с. 143. «З приводу недавньої різни в П'ємонті» — Різню в П'ємонті (1655) вчинили війська герцога Савойського. Вони вирізали членів секти вальденців, котрі своїм релігійним ученням імпонували діячам англійської Реформації, ідеологом якої був Джон Мільтон.
«Потрійний тиран» — натяк на тіару папи римського, яка складається з трьох корон.
«Вавілонська блудниця» — так називали католицьку церкву памфлетисти англійської Реформації.

- с. 144. «Про свою сліпоту». — Джон Мільтон осліп 1652 року.
- с. 146. Протей — за грецькою міфологією, морське божество, що могло обертатися в будь-яку істоту.
Тритон — син бога моря Посейдона.
- с. 149. «Сонет до Шільйону». — Цей сонет Байрон написав як поетичну передмову до поеми «Шільйонський в'язень». Прототипом ліричного героя поеми послужила конкретна історична особа — Франсуа Бонівар (1493—1570), борець за незалежність міста Женеви. Першу строфу «Сонета до Шільйону» Леся Українка взяла епіграфом до своїх «Невольничих пісень».
- с. 152. «...як з гробу вогняного Фаріната...» — Йдеться про Фарінату дель Уберті (жив на початку XIII ст.), главу флорентійських гібелінів (прибічників імперії). Данте змалював його в палаючій могилі («Божественна комедія», «Пекло», пісня десята).
- с. 153. Шарлемань — імператор франків Карл Великий (742—814).
- с. 161. «Vanitas vanitatum et omnia vanitas» — біблійний вислів, що означає: «Марнота марнот — геть усе марнота».
- с. 163. Немезида — в грецькій міфології богиня помсти.
- с. 166. Індра — в древньоіндійській міфології бог блискавки, грому, глава богів.
- с. 170. Анджеліко — Фра Джованні да П'езоле, званий Беато Анджеліко (1400—1455) — великий італійський художник раннього Відродження, в його творчості відчутний вплив готики.
Медузи — мова йде про трьох сестер Горгон, що, за грецькою міфологією, були потворними породженнями морських божеств. Наймолодша з них звалася Медуза. Харити (грації) — в грецькій міфології три Зевсові дочки, вічномолоді богині краси й жіночності.
- с. 172. Бах Йоганн Себастьян (1685—1750) — великий німецький композитор і органіст.
Гельдерлін Йоганн Христіан Фрідріх (1770—1843) — великий німецький поет-романтик.
Шварцвальд — гірський масив у південно-західній частині Федеративної Республіки Німеччини.
Неккар — річка у ФРН, права притока Рейну.
- с. 202. Екзистенціалісти — прибічники екзистенціалізму (від лат. слова «existentia» — існування), напружені в су-

- часній буржуазній філософії, який первинним щодо буття оголошує поняття існування і отожднює його з суб'єктивними переживаннями людини.
- с. 207. Сівілла — в давніх народів назва пророчиці, яка провіщає волю богів.
- с. 212. «Перстичку, ти був ще хвилину тому...» — Цей анонімний твір можна, мабуть, вважати першим слов'янським сонетом. Він узятий з найстарішого рукописного збірника хорватської лірики, укладеного переписувачем літературних творів Нікшею Ранією (1490—1577). Нікша Ранія заніс цей сонет без прізвища автора до своєї книги. Можна припустити, що сонет був створений десь у першій половині XVI століття.
- с. 213. Юрій Крижанич (біля 1618—1683) — філолог і мислитель, за національністю хорват. Проповідник ідеї єдності слов'ян. Перебуваючи в Росії (1659—1676), написав «Руську граматику» та інші праці.
Єрихон — за біблійною легендою, місто в ханаанській землі, мури якого впали від звуку труб ізраїльтян, що прийшли туди із Єгипту.
- с. 222. Еврідіка — в грецькій міфології лісова німфа, дружина співака Орфея. Коли вона померла, Орфей спустився в Аїд і, піснями зачарувавши його володарів, дістав право повернути Еврідіку на землю. Цього зробити, однак, йому не вдалося, бо він порушив умову, за якою йому не можна було розмовляти з тінню дружини по дорозі з Аїду.
- с. 225. «Могила на Ловчені». — Мова йде про могилу великого сербського поета, правителя Чорногорії Петра Негоша (справжнє ім'я та прізвище — Радивой Томов, 1813—1853) на горі Ловчені.
- с. 227. «Як відбивав Октавіана Метулум древній...» — Метулум — стародавнє місто-фортеця яподів десь на території нинішньої Словенії або Хорватії. Проте вважати фактом словенської історії оборону Метулума від війська Августа Октавіана (63 р. до н. е. — 14 р. н. е.) немає жодних підстав.
«Як для Христа щитом була Словенія...» — Словенці й хорвати заступали шлях турецькій експансії в Західну Європу.

- «Як гинула орда, від Колпи н'яна...» — 1593 року словенці й хорвати перемогли під Сисаком турецьке військо, турків загнали в річку Колпу.
- с. 229. Діоскури — сузір'я Близнят. Еол — в грецькій міфології бог вітрів. При світлі Діоскурів він ховає вітри у мішок.
- с. 231. Парка — в римській міфології богиня народження, яку ототожнювали з грецькими богинями мойрами. Парки прядуть нитку життя, а коли приходить смерть, обтинають її.
«Я з позовів куватиму динари...» — тобто «заробляти гроші за адвокатські послуги».
- с. 232. «Святий Марко — найближчий мій сусід». — Хата Прешернів стояла біля церкви святого Марка.
- с. 248. Блошиний базар — так називається базар мотлоху в Парижі.
- с. 249. Ватерлоо — селище за 20 км. від Брюсселя, де 18 червня 1815 року в битві з об'єднаними англо-голландсько-пруськими збройними силами зазнали поразки війська Наполеона.
- с. 262. «А nos amours!» — «За нашу любові» (Фр.)
- с. 266. «Ще раз повернемось». — Це, мабуть, перший у світовій поезії сонет, написаний вільним, неримованим віршем (1912).
- с. 267. Метерлінк Моріс (1862—1949) — бельгійський письменник, один із основоположників символістичної драматургії.
- с. 274. «Stabat mater» — «Скорбна мати» (лат.) — католицький молитовний спів.
- с. 284. Астарот (Астарта) — у древніх вавилонян богиня смерті; у фінікійців — покровителька шлюбу й любові; греки ототожнювали її з Афродітою.
- с. 295. Левіафан — за біблією, морське чудовисько.
- с. 300. «Край Йосафата» — Йосафатова долина, яка знаходиться недалеко від Єрусалиму і на якій, за християнським віруванням, зійдуться всі померлі на страшний суд.
- с. 306. «...чи Коллар помилився?..» — Мова йде про висловлені Яном Колларом у поемі «Дочка Слави» думки щодо великої майбутності слов'янських народів.
- с. 345. «Я місто, здвигнене високо над рікою, побачу сто разів...» — Мова йде про Київ.
- с. 350. Челліні Бенвенуто (1500—1571) — італійський скульптор, ювелір, письменник.
Каррарська пієта — скульптурне зображення Богоматері над тілом Ісуса, знятого з хреста.
Via Appia — Аппієва дорога (лат.), перша римська брукована дорога, збудована в II ст. до н. е.
Фромборг (Фромборк) — місто в Польщі, де працював і помер Миколай Коперник.
- с. 353—355. Епіграфи трьох віршів Богдана Дроздовського, написаних за мотивами 106-го, 115-го і 152-го сонетів В. Шекспіра, взяті відповідно із згаданих поезій. Переклади епіграфів — перші рядки сонетів польського автора.
- с. 380. «Білорус» — єдиний сонет Янки Купали, написаний польською мовою (1906).
- с. 413. Раґметс Гаральд — відомий естонський письменник, перекладач. Перекладає з багатьох мов, у тому числі — з української.
- с. 416. Наїрі — стародавня назва Вірменії.

ЗМІСТ

Гармонія любові. Дмитро Павличко 5

I

З ІТАЛІЙСЬКОЇ

Данте Алігері

З КНИЖКИ «VITA NOVA»

- «Бентежність гине в хлані темноти...» 10
- «Володарка мого серця мила...» 11
- «Хто в гроні дів мою углядить панну...» 12
- «Явило безмір ніжності й турботи...» 13
- «Кохання колір, стихений журбою...» 14
- «Ви, мої очі, проливали ріки...» 15
- «В душі моєї найтайніший схов...» 16
- «О горе! Перед силою зітхання...» 17

Франческо Петрарка

З КНИЖКИ

«НА ЖИТТЯ МАДОННИ ЛАУРИ»

- «Щоб тішитися помстою й карати...» 18
- «Не змеженіє річка від сльоти...» 19
- «Благословенні будьте, день і рік...» 20
- «Священний вигляд вашої землі...» 21
- «Співати по-новому про Любов...» 22
- «Щасливі квіти й благовісні трави...» 23
- «Над річкою, де в мураві дорога...» 24

З КНИЖКИ

«НА СМЕРТЬ МАДОННИ ЛАУРИ»

- «Де погляд ніжний, де чарівний вид...» 25
- «Життя летить, і днина йде остання...» 26
- «О, гетьте ж ви, думки, мої тиранни...» 27

Мікеланджело Буонарроті

З КНИЖКИ «СОНЕТИ»

- «Я вашим зором бачу світло миле...» 28
- «Ніч має вроду темну й величаву...» 29
- «Хто сотворив з нічого людям час...» 30
- «Коли любові пал несе біду й содому...» 31
- «Лише вогнем коваль уміє розбудить...» 32

Торквато Тассо

Вірші любові

- * «Ти відлітаєш, ластівко, на зиму...» 33
- * «Любов душі — це лад, це ум природи...» 34

Умберто Саба

З циклу «Автобіографія»

- * «Моя нещасна молодість пройшла...» 35
- * «Злочинцем» був для мене батько мій...» 36
- * «Я знову покохав. Була це Ліна...» 37

З ПОРТУГАЛЬСЬКОЇ

Луїс де Камоєнс

ЗІ ЗБІРКИ «СОНЕТИ»

- «Слова високі й ніжні, мов блакить...» 38
- «Сеньйоро, ваші очі яснозорі...» 39
- «Коли я жив любовною manoю...» 40
- «Я покидаю вас (прощай, Життя!)...» 41
- «Коли розходиться ранкова мла...» 42
- «Мене повергла доля в темну скруту...» 43
- «Зазнав я каря за діла сумні...» 44
- «Любов — це рана, що болить без болю...» 45
- «Нещасний! Разом я сміюсь і плачу...» 46
- «Це надвечір'я, повне прохолоди...» 47

З ІСПАНСЬКОЇ

Мігель де Сервантес

- * «Хто джерело, й отаву запашну...» 48
- * «Священна дружба, ти, що на землі...» 49

Франсіско де Кеведо

- «Все забирає рік життя з собою...» 50
- «Склепити зможе темрява остання...» 51

Педро Кальдерон

- * «Ті, що були веселістю й красою...» 52
- * «Волосся пишне, що йому дала...» 53

Антоніо Мачадо

Весна 54

Поет згадує землі Сирії 55

Світанок у Валенсії

З вежі 56

Смерть пораненої дитини 57

«Від моря і до моря йде війна...» 58

«Знов спогади. Вікно. Фіранка полотняна...» 59

«Іспаніє моя, через твої простори...» 60

Федеріко Гарсія Лорка

Адам 61

«Простягаючи руки срібляні...» 62

На смерть Хосе де Сірія-і-Ескаланте 63

«Мій профіль буде тихим, я це знаю...» 64

Епітафія Ісааку Альбенісу 65

«Боюся втратити диво дивування...» 66

До Кармели, перуанки 67

До Мерседес в її польоті 68

Поет просить свою любов, щоб вона йому написала 69

Хосе Марія де Ередіа

Безсмертя 70

Хосе Марті

10 жовтня 71

Ти маєш дар... 72

Жадають, болю мій 73
В солодкім подиві 74
До Аделаїди Баральт 75

Ніколас Гільен

Не забудь Сікейроса

1. «Довіку не забудь Сікейроса. Це ж ти...» 76
2. «О так, це справді так, твоя снага ростиме...» 77

Педро де Ораа

День 78

Габрієла Містраль

- * Обтінання мигдалевого дерева 79
- * Дитя дерева 80

Пабло Неруда

ІЗ КНИЖКИ

«СТО СОНЕТІВ ПРО КОХАННЯ»

«З мандрівок і болінь вернувся я, моя любове...» 81

«По вулицях пливуть легкі хмарини з моря...» 82

«Як я помру, а ти живою будеш...» 83

«Це слово, цей папір, який списала...» 84

«Настануть інші дні, хтось розгадає...» 85

Сесар Вальехо

- * Відсутній 86
- * Під тополями 87
- * Поет — до своєї коханої 88
- * Чорний камінь на білому камені 89

Рубен Даріо

- * Рапана 90
- * Мій стиль шукає форм. Які ж міцні й тісні...» 91
- * Сонет — Сервантесу 92

З ФРАНЦУЗЬКОЇ

П'єр де Ронсар

«Завчасно сивина торкнеться скронь твоїх...» 93

* «Повітря, небеса, вітри, долини, зела...» 94

Жоашен Дю Белле

З циклу «Жалі»

* «Буду філософом з найменням світовим...» 95

* «Щасливий, хто живе без маски й прикидання...» 96

* «Природо-мачухо (ти мачуха правдива...» 97

Жерар де Нерваль

* Позолочені вірші 98

Шарль Леконт де Ліль

* До сучасників 99

* Скоморохи 100

Жозе-Марія де Ередіа

* Народження Афродіти 101

* Полювання 102

* Ратай 103

* Раб 104

* До Секстія 105

* Антоній і Клеопатра 106

* Столітник 107

* Морський вітер 108

Шарль Бодлер

Відповідності 109

* Хвора муза 110

Мандрівні цигани 111

Ідеал 112

Екзотичний аромат 113

«Коли я в ліжку був з єврейкою жажною...» 114

«Я радо віддаю тобі ці вірші з тим...» 115

Живий смолоскип 116

Видива 117

Осіпний сонет 118

Сліпці 119

Артюр Рембо

Зло 120

Сплячий в улоговині 121

Гійом Аполлінер

* Сонет 122

Робер Деснос

Пейзаж 123

Біраго Діоп

* Присвята 124

* Пустеля 125

З АНГЛІЙСЬКОЇ

Едмунд Спенсер

З КНИЖКИ «AMORETTI»

«Принадлива троянда, та колюща...» 126

«Я написав над морем на піску...» 127

Вільям Шекспір

З КНИЖКИ «СОНЕТИ»

* «Коли вслухаюся в печальний хід...» 128

* «Коли своє становище клянучу...» 129

«Я кличу смерть — дивитися набридло...» 130

* «Не плач за мною, мила, не заводь...» 131

* «Коли пишу про тебе, з горя в'яну...» 132

* «Ні, часе, не хвалися, змін нема...» 133

* «Якби любов моя була дитям...» 134

* «Безстидства дух у хтivistі живе...» 135

«Клянеться мила в правді без упину...» 136

* «Є дві любові, мов два духи, в мене...» 137

* «Душе, навіщо прикрашати прах...» 138

* «Моя любов — гарячка; день при дні...» 139

* «Я зраджую тебе, та, клянучись...» 140

Джон Донн

- * Не величайся, смерте 141

Джон Мільтон

- * «Як ніжно час, юнацьких літ крадій...» 142
- * З приводу недавньої різні в П'єтмонті 143
- * Про свою сліпоту 144

Вільям Вордсворт

- * Мінливість 145
- * «Надто багато нас було і буде...» 146
- * Лондон, 1802 147

Семюель Тейлор Кольрідж

- * До осіннього місяця 148

Джордж Гордон Байрон

- * Сонет до Шільйону 149

Джон Кітс

- Про коника і цвіркуна 150
- До сну 151

Генрі Лонгфелло

- * Данте 152
- * Осінь 153

Едгар По

- * До науки 154

Роберт Фрост

- * Солдат 155
- * Майстер швидкості 156
- * Згідливість 157
- * Садячи 158
- * Розбита посуха 159

З НІМЕЦЬКОЇ

Андреас Гріфіус

- * Плач батьківщини року 1636-го 160
- * Vanitas vanitatum et omnia vanitas 161

Йоганн Вольфганг Гете

- * Прощання 162
- * Немезида 163

Генріх Гейне

- «Недавно в сні я бачив ліліпута...» 164
- * «Приснився я собі: святочний стрій...» 165
- * Фредеріка 166
- * Бурлескний сонет 167
- * «Був світ мені катівнею. Безсила...» 168

Стефан Георге

- * Нове благословення в дорогу 169
- * Анджеліко 170

Йоганнес Бехер

- * Плач батьківщини року 1937-го
- 1. «Німеччино, скажи, що вдіяли з тобою?..» 171
- 2. «Німецька музико — кантати й fugи Баха!..» 172

Бертольт Брехт

- * Про Шекспірову драму «Гамлет» 173
- * Відкриття біля молодої жінки 174

Гуго фон Гофмансталь

- * Питання 175
- * Обое 176

Райнер Марія Рільке

- Архаїчний торс Аполлона 177
- «Коли бушує надокруг собору...» 178
- * Останній вечір 179

Георг Тракль

- * Присмерк 180
- * Розпад 181
- * Сон зла 182

Готфрід Келлер

* Видимість і дійсність

1. «Сяйного полудня заснув я в тіні...» 183
2. «Так помилявся я не раз. Година...» 184

З НОРВЕЗЬКОЇ

Генрік Ібсен

З циклу «В картинній галереї»

- * 1. «Гидотний чорний ельф живе в мені» 185
- * 2. «Твоя душа — немов гірське русло...» 186
- * 3. «О, не дури себе, що день зажури...» 187
- * 19. «Як міг я осягнути власний дар...» 188

Інгер Гагеруп

* Смерть розповідає про свій план щодо Венеції 189

Улав Г. Гауге

Корея 190

- * Людина може більше,
ніж гадає 191
- * Ще ні 192

З УГОРСЬКОЇ

Дюла Югас

- * Матері 193
- * Очі 194
- * Бабуся 195
- * Сільське весілля 196

Аттіла Йожеф

Голод 197

* В жнива 198

З циклу «Моя Вітчизна»

- * «Боїться бідних багатій...» 199
- «Вигнанцем будучи в тривожну пору...» 200

Дюла Ійеш

- * Зруйнований замок 201
- * Шанс для екзистенціалістів 202
- * Сонце — мати 203
- * Руки мозку 204
- * Мої пальці 205

З РУМУНСЬКОЇ

Михаїл Емінеску

- * Прошли роки 206
- * Венеція 207
- * Думаючи про тебе 208
- * Скільки зірок 209
- * Стою на ганку... 210

Тудор Аргезі

Живеться добре 211

З ХОРВАТСЬКОСЕРБСЬКОЇ

Невідомий автор

* «Перстінчику, ти був іще хвилину тому...» 212

Весна Парун

- * Слов'янська колицова 213
- * «В жовтих безсмертниках,
у темнороссі...» 214
- * Співи птахів на світанку 215
- * Цвіла смоковниця 216
- * Опудало 217

З СЕРБОХОРВАТСЬКОЇ

Йован Дучич

- * Біля моря 218
- * Село 219

Десанка Максимович

- * Голоси ночі 220
- * В музеї 221

Бранко Мілкович

- * Триптих про Еврідіку
- 1. «На березі проклятому, за днину довшому, де солов'ї...» 222
- 2. «На дно землі сліпої, в жахливій, темній тоні...» 223
- 3. «Ніч — то зірки. Із голови моєї вилітає птиця» 224
- * Могила на Ловчені 225
- Сонет про птицю 226

ЗІ СЛОВЕНСЬКОЇ

Франце Прешерн

Сонети кохання

- «Про наших предків бойові діла...» 227
- «Крім Сонця, — в небі сонця велика сила!» 228
- «Як прагне тужне око весляра...» 229
- «Пізнав мій зір, навиклий до омани...» 230
- «Амуре, ти й твоя вродлива мати...» 231

Сонети недолі

- «О Вербо, стороно моя щаслива...» 232
- «В пустелю африканську мандрівник...» 233
- «Дуб, що його зимою звалить хуга...» 234
- «Кому бідить призначено в житті...» 235
- «Життя — тюрма, час — лютий кат у ній...» 236
- «Я не поскаржусь більше, люта доле...» 237

З БОЛГАРСЬКОЇ

Кирил Христов

- * Дощ із хмарини 238
- * Я 239

Димитр Пантелеев

- * Сонет про безсмертя 240

Атанас Далчев

- * Метафізичний сонет 241

Димитр Методієв

- * «Не пам'ятаю, спав я чи не спав...» 242
- * Елегія 243
- * Провінціальний сонет 244

Іван Давидков

- Сонет 245
- * Романтичний сонет 246
- Аритмія 247
- Блошиний базар 248
- * Ватерлоо 249
- * Птиця 250
- * Лисиця 251

З СЕРБОЛУЖИЦЬКОЇ

Якуб Барт-Цішинський

- Матері 252
- Правда і поезія 253

Юрій Млиньк

Молодій сербській матері 254

З ЧЕСЬКОЇ

Ян Коллар

З ПОЕМИ «ДОЧКА СЛАВИ»

- «Золотих корон я не бажаю...» 255
- «Швидше буде в піднебесі плугом...» 256
- «Все ми маєм, вірте мені, діти...» 257
- «Добре, в кого є дерзання сміле...» 258
- «Я під липою — мале дитятко...» 259

Карел Гінек Маха

- * «Сонце заховалося за гори...» 260

Ярослав Врхліцький

- * Злотний пил 261
- * Осінь 262
- * До гуситської пісні 263

Антонін Сова

- * Мушля 264
- * Стара віола 265
- * Ще раз повернемось 266

Үржі Волькер

- * Метерлінк 267
- * Едгар Аллан По 268

Вітезслав Незвал

- * Гобелен 269
- * Солодка балада 270
- * Травневий сонет 271
- * Сонет з кінця літа 272
- * На смерть киці 273
- * Катакомби 274
- * Лунатик 275
- * Майбутнє покоління 276
- * Четвертий сонет
Робертові Незвалу 277
- * ТУ-104 278

Олдржіх Виглідал

- * Просьба 279
- * Водоспад 280

ЗІ СЛОВАЦЬКОЇ

Павол Орсаг-Гвездослав

КРИВАВІ СОНЕТИ

- * «Пісні про кров? Це дико! Про яку?» 281
- * «Оспівувати нині нам не час...» 282
- * «Похмурий демон з факелом війни...» 283
- * «І встав один на одного народ...» 284
- * «Що крові потече, отак багном...» 285
- * «Всі жахи звільнені! В просторах піль...» 286
- * «Ось дожили: кров — розбрату печаті!» 287
- * «О людство, ти ще не було ніколи...» 288
- * «Твій бог — брехня, твоя любов — то крам...» 289
- * «Людино, ти володарка природи?» 290
- * «Ти землю ту спотворила, що їй...» 291

- * «Життя мое, немало ти знесло...» 292
- * «Хто спричинив спустошення і крах...» 293
- * «Дух владолюбія, тиран століть...» 294
- * «Розкручена, як вир, гримить війна...» 295
- * «О надвечірній, лагідній порі...» 296
- * «Де лицар, благородний богатир...» 297
- * «А що, як пекло те відклекотить...» 298
- * «Чи гекатомби стлумлених офір...» 299
- * «Якби народом кожним кожна втрата...» 300
- * «Що ж буде? Знаєш, господи, один...» 301
- * «Чи кара ця від тебе нам прийшла...» 302
- * «О, як високо, господи, живеш...» 303
- * «Та все ж дозволь, о господи, — страшна...» 304
- * «Чи розпадеться диво те, як тіло...» 305
- * «Це неможливо, господи, щоб ти...» 306
- * «Рятуй нас, боже! Вдягнена в терни...» 307
- * «Мій Пушкіне, думок височино...» 308
- * «Свій дух мені нема за що клясти...» 309
- * «Чи ж не полинула до корогов...» 310
- * «О повертайся, часе миру й згоди...» 311
- * «Прощайте; кров'ю писані пісні!» 312

Войтех Мигалк

- * Чужинець 313
- * Повернення 314
- * Мовчання 315
- * Жінка 316
- * Не смерть 317
- * Підкувати коня 318

Ян Бузаші

- Велика київська брама 319
- Глина 320
- Горіхи 321
- Бджола 322
- Мак 323
- Озимина 324
- Мед 325

Любомір Фелдек

- Сонет про птаха чатака 326

З ПОЛЬСЬКОЇ

Миколай Семп-Шажинський

* Про нашу війну, котору провадимо супроти диявола,
світу й плоті 327

Ян Анджей Морштин

* До галерників 328

Адам Міцкевич

Спогад 329

Ципріан Норвід

Самотність 330

Ян Каспрович

Кудлатий фавн біжить за німфою 331

Казимеж Пшерва-Тетмайер

Морське око 332

Про сонет 333

Леопольд Стафф

Коваль 334

Тріумф 335

День праці

«Учись, душе моя,
як заробляти втіху...» 336

«Благословенна тиш
вечірньої години...» 337

Душа 338

Шалений сонет 339

Ярослав Івашкевич

Спогад

«Сьогодні досвітком, як блідо-голубі...» 340

«Я ще не розтулив очей, хоч грала днина...» 341

«Є речі, про які ми прагнемо забути...» 342

«Зринає на устах забуте вже ім'я...» 343

«Дарма! Настане день весняного розмаю...» 344
«Не означає це, що кожної години...» 345
«Життя складається з днів праці і забави...» 346
«Лиш вечером, коли приляжу в самотні...» 347

Антоній Слоніський

Кредо 348

Казимеж Анджей Яворський

«Щоб сонце зблиснуло, роздерти треба хмар...» 349

Станіслав (Свен) Чахоровський

Сонет Коперника на спогад про Італію 350

Хлібний сонет 351

Богдан Дроздовський

Сонет до Шекспіра 352

За мотивами сонета 106 353

За мотивами сонета 115 354

За мотивами сонета 152 355

Станіслав Грохов'як

Гість 356

II

З РОСІЙСЬКОЇ

Олександр Пушкін

Поетові 358

* Мадонна 359

Інокентій Анненський

* Болісний сонет 360

Вячеслав Іванов

Перекладачеві 361

Іван Бунін

* Бог полудня 362

* Собака 363

- * Вечір 364
- * У горах 365
- * Серед гір 366

Валерій Брюсов

- Сонет до форми 367
- Передчуття 368
- Єгипетський раб 369
- До портрета М. Ю. Лермонтова 370
- Жінці 371
- Дон Жуан 372
- Клеопатра 373

Осип Манделштам

«Супутник страху — в безміри падіння...» 374

Арсеній Тарковський

- «І цю провів я тінь — була дорога...» 375
- Як двадцять два роки тому 376
- Біженець 377
- * «Це снилося мені, і сниться це мені...» 378

Михайло Дудін

Ластівка через Ла-Манш 379

З БІЛОРУСЬКОЇ

Янка Купала

- Білорус 380
- Жниво 381
- Запустілий палац 382
- На великім світі 383
- Мое терпіння 384
- Товариш мій 385
- На суд 386
- Чому? 387
- Батьківщина 388
- Для батьківщини 389
- Бджоли 390

Максим Богданович

- Сонет («В пісках Єгипту, кута зі скали...») 391
- * Сонет («Замерзнула вночі шпарка криниця...») 392

З ЛИТОВСЬКОЇ

Юстінас Марцінкявічюс

- Натхнення 393
- Буття 394
- * Туга 395

Альфонсас Малдоніс

Серпневі сонети

- * До берегів притислась полуднева спека...» 396
- * «На спаді дня несміло сонце гріє...» 397
- * «Відходить сонце з вікон восени...» 398
- * «Восени, коли прийти додому...» 399
- * Вільшаники, луги в сухім бадиллі...» 400
- * «Ось на цих пагорбах, на цих полях ростуть...» 401
- * «За Даугавою дороги...» 402
- * «Вже віддане повільному багаттю...» 403
- * Пізній сонет 404

З ЛАТВІЙСЬКОЇ

Мірдаз Кемпе

Два сонети Долорес Ібаррурі

1. «Біля Леванто, на гірськім узбоччі...» 405
 2. «Твої слова, як громи, Ібаррурі...» 406
- * Перед ким принижуєшся? 407

З ЕСТОНСЬКОЇ

Маріє Ундер

- * Прикрашаючись 408
- * Екстаз 409
- * Розлука 410
- * Хіба могла б я спати 411
- * «В моїй шовковій блузці — я ж не винна...» 412

Айн Каалеп

- * Морська подорож Шевченка до Талліна 413

Матс Траат

- * Важня 414

З ВІРМЕНСЬКОЇ

Ваан Тер'ян

- * Сонет 415
- * «Ніч западає темна, а з темнот...» 416

Єгіше Чаренц

Червоний сонет 417

З МОЛДАВСЬКОЇ

Лівіу Деляну

Емініеску 418

Павел Боцу

- * «Якби я в світло одягнувшись міг...» 419
- * «Душе моя, ти птицею додому...» 420
- * «Подумай же про мене в цю годину...» 421

З ЄВРЕЙСЬКОЇ

Ханан Вайнерман

Сонет про себе 422
Ланцюг біля храму 423
Трясовина 424

З АВАРСЬКОЇ

Расул Гамзатов

- * На святі виноградаря в Дербенті...» 425

ПРО АВТОРІВ 426

ПРИМІТКИ 445

МИРОВОЙ СОНЕТ

Антологія

Перевод, предисловіє,
справки об авторах и примечания
Дмитрия Васильевича Павлычко

Киев, издательство
художественной литературы
«Дніпро», 1983

(На українском языке)

Редактор С. К. Жолоб
Художник В. М. Флак
Макет та конструювання
видання здійснено редакцією
дослідно-експериментальних
зразків книжкової продукції
Держкомвидаву УРСР
Художній редактор В. С. Мітченко
Технічний редактор В. С. Грінберг
Коректори О. С. Зелик,
Л. Г. Лященко

Інформ. бланк № 2193

Здано до складання 28.06.83.

Підписано до друку 11.10.83.

Формат 70×108¹/₂. Папір друкарський № 1.
Гарнітура літературна. Друк високий.
Ум. друк. арк. 20,65. Ум. фарб. відб. 22,707.
Обл.-вид. арк. 11,997. Тираж 28 000.
Зам. 3—177. Ціна 1 крб. 20 к.

Видавництво
художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика
«Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.

C24 **Світовий сонет: Антологія.** / Упоряд., перекл. та передм. Д. Павличка.— К.: Дніпро, 1983.— 470 с.

До книжки ввійшли кращі зразки сонетного жанру в перекладі відомого українського радянського поета, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка Дмитра Павличка.

C 470300000—221 221.83
M205(04)—83

C61